

1 Minas Gerais Szövetségi
Egyetem, Belo Horizonte,
Minas Gerais
Gerais, Brazília
<https://orcid.org/0000-0003-3261-945X>

2 Universidade Federal Rural
do Semi-Árido, Centro de
Ciências Sociais e Aplicadas e
Humanas, Mossoró, Rio Grande
do Norte, Brazília
<https://orcid.org/0000-0002-5503-1440>

Brazil igazságügyi arisztokrácia:

kiváltságok, *habitus* és cinkosság szerkezeti

BRAZIL IGAZSÁGÜGYI ARISZTOKRÁCIA: KIVÁLTSÁGOK, HABITUS ÉS STRUKTURÁLIS
BŰNRÉSZESSÉG

Marcelo Maciel Ramos¹ és Felipe Araújo
Castro²

Összefoglaló

Az elitek szociológiájának területére helyezve igyekszünk megérteni, hogyan és miért reprodukál a brazil igazságszolgáltatás a struktúráiban egy olyan arisztokratikus és elitista dinamikát, amely összeegyeztethetetlennek tűnik a saját elméleti indoklását alkotó diskurzusokkal és a funkcióit szabályozó demokratikus elvekkel. A bírák olyan különleges csoportot alkotnak, amely egy sor olyan jellemző és diszpozíció révén, amelyek sajátos *habitusát alkotják*, kizárólagos társadalmi-politikai teret tart fenn magának, és amelyek tükröződnek abban a jogi mezőben, amelyben tevékenykednek. A bírói pálya különbözik a többi közszolgálati pályától, és gyökeresen eltér a lakosság többségétől. E forgatókönyv megértése érdekében ez a cikk az igazságszolgáltatás struktúrájában meglévő ellentmondások vizsgálatát javasolja, nevezetesen a történelmileg szerzett kiváltságok állandóságában, a felvételi és előmeneteli modellben, valamint a brazil bírák magas fizetéseiben. Ezeket a torzulásokat figyelembe véve arra a következtetésre jutunk, hogy a jogi elit és a politikai és gazdasági elit közötti kizárólagos szocializációs terek megosztása drasztikusan eltávolítja őket a lakosságtól, és döntő hatással van a kialakult hatalmi viszonyok megszilárdítására törekvő igazságszolgáltatási gyakorlat kialakulására.

Kulcsszavak

Elitszociológia; brazil igazságszolgáltatás; igazságügyi elit; jogi terület; *habitus*.

Absztrakt

Az elitszociológia területén a cél annak megértése, hogy Brazília igazságszolgáltatási rendszere hogyan és miért reprodukálja struktúráiban az arisztokratikus és elitista vonásokat, amelyek összeegyeztethetetlennek tűnnek a saját elméleti indoklásukat alkotó diskurzusokkal és a funkcióikat szabályozó demokratikus elvekkel. Braziliában a bírák olyan különleges csoportként alakultak ki, amely egy exkluzív társadalmi-politikai térrel rendelkezik egy sor olyan jellemző és diszpozíció révén, amelyek sajátos *habitusukat alkotják*, és amelyek tükröződést eredményeznek azon a jogi területen, ahol tevékenykednek. Megkülönböztetik magukat másoktól, akik közhivatali karriert futottak be, és radikálisan megkülönböztetik magukat az átlagpolgároktól. E forgatókönyv megértése érdekében ez a cikk az igazságszolgáltatási rendszer strukturális ellentmondásainak kritikai elemzését javasolja, különös tekintettel a kiváltságok történelmi állandóságára, a karrierbe való belépés és előmenetel dinamikájára, valamint a bírák magas fizetésére. E torzulásokat figyelembe véve az a következmény, hogy a bírák, mivel a gazdasági és politikai elitekkel osztoznak a szocializáció kizárólagos terében, radikálisan elkülönülnek a nép többi részétől, ami olyan bírói gyakorlatot tesz lehetővé, amely a kialakult hatalmi viszonyok megőrzésére törekszik.

Kulcsszavak

Elitszociológia; brazil igazságszolgáltatás; igazságügyi elit; jogi terület; habitus.

BEVEZETÉS

Brazíliában az igazságszolgáltatás kiváltságos gazdasági helyzetben van. Egyrészt a brazil bírák rendkívüli fizetést és juttatásokat kapnak, ami hozzájárul az elitista, *arisztokratikus habitus* megosztásához. Másrészt az igazságszolgáltatás kivételes kiváltságai nemcsak tagjai között, hanem a többi hatalmi elittel való strukturális cinkosságot is előidézik, ami veszélyezteti a demokratikus jogállamot (ROL) irányító elveket.

Mindazonáltal a magisztrátus arisztokratikus és elitista jellegét elrejteti a toborzás, a normalizálás és a karrierépítés mechanizmusainak racionalizálása és bürokratizálása. A bírák kiváltságait és hatáskörét a személyes érdemeikről és a funkció fontosságáról szóló diskurzus igazolja (és normalizálja), elfedve az ilyen érdemek megalapozásához szükséges különböző típusú tőkefelhalmozás egyenlőtlen folyamatát. A bírák pályafutásának és kiválasztási folyamatának racionalizálása tehát elrejteti azt a tényt, hogy e világnézet (e *kiváltságos habitus*) megszerzése vagy megosztása és a bírói pályán megbecsült érdemek a legtöbb egyén számára elérhetetlen gazdasági, társadalmi és kulturális tőke felhalmozásától függenek.

A kiváltságos társadalmi és gazdasági helyzet a bírák és az ország gazdasági és politikai elitjének érdekei közötti homológiát eredményez, amellet, hogy az átlagpolgárok gazdasági és társadalmi valóságától való távolságtartás következményeként a bírák is elhatárolódnak. Míg egyrészt ez az ellentmondásos pozíció megnehezítheti a kevésbé kiváltságos társadalmi csoportok anyagi szükségleteinek és érdekeinek megértését és empátiáját, másrészt elősegíti nemcsak a hatalmi elitek által látogatott kiváltságos társadalmi terek megosztását, hanem a kiváltságos struktúrákat konzerváló *habitus*, érdekek és impulzusok rokonságát is, amelyekből ezek az elitek profitálnak.

Ezek az ellentmondások hajlamosak a *nagyfokú erkölcstelenség és a strukturális* (jogi, politikai, gazdasági stb.) *bűnrészesség-intraeliták* körülményeit előidézni. Az "elit" az egyének azon kiválasztott csoportját jelenti, akik a legnagyobb mennyiséget sajátítják ki azokból a javakból, amelyeket a saját tevékenységi területükön a legnagyobbra értékelnek (CODATO és PERISSINOTO, 2009, 252. o.). A kumplikusság viszont abban nyilvánul meg, hogy ezek az "osztályelit"-ek hajlamosak olyan döntéseket hozni, amelyek az Őket fenntartó *státusz* fenntartásának kedveznek; ¹ ez nem zárja ki az érdekellentétek létezését és fennmaradását ezeken a csoportokon belül, időben és térben eltérő intenzitással. E konfliktusok dinamikája azonban - olyan csoportok között, amelyeknek közös érdeke a termelési és társadalmi reprodukciós rendszer fenntartása - általában e rendszerek nem-tárgyalásának határain belül marad.

1 Az elitszociológia által kidolgozott kategóriák és az "osztály" kategória összekapcsolásának helyességéről szóló vitát lásd CODATO, Adriano; PERISSINOTO, Renato. Társadalmi osztály, politikai elit és osztályelit: a politika szocialista elemzéséhez. *Revista Brasileira de Ciência Política*, n. 2, p. 243-270, 2009.

Ami a brazil igazságszolgáltatást illeti, ezeket a vonásokat súlyosbítja elitista és arisztokratikus jellegének hosszú távú fennállása. Azáltal, hogy a bírák hosszú időn keresztül megőrzik ezeket a tulajdonságokat, olyan presztízs és társadalmi méltóság helyzetbe kerülnek, amely közelebb hozza őket az arisztokraták alakjához, mint azokhoz az emberekhez, akiknek a konfliktusairól döntenek. Érdemük révén, amelyet állítólag objektív módon, felvételi vizsgákon mérnek, a formális egyenlőség állapotából egy életre szóló kiváltságos társadalmi pozícióba kerülnek. A rendkívüli egyenlőtlenség feltétele, amelyet a pályafutás biztosít számukra, hajlamos inkohereus intézményi körülményeket teremteni, amelyek jelentős hatással vannak a jogalkalmazási gyakorlatra és a ROL-elvek hatékonyságára.

Ez a keret lehet az egyik ok, amely magyarázatot adhat az igazságszolgáltatás magas költségeire Braziliában, ahol az igazságszolgáltatás egy lakosra jutó költségvetése valószínűleg a legmagasabb a Nyugaton, és több mint kétszeresen meghaladja a magasan fejlett ipari országok, például Németország és az Egyesült Államok költségvetését, valamint a szomszédos országokét, amelyek társadalmi-gazdasági viszonyai közelebb állnak a nemzeti valósághoz, mint például Argentína és Venezuela.

E kérdések megválaszolása érdekében megvizsgáltuk a bírói kar tagjainak társadalmi-gazdasági profiljára, a kapott fizetésekre és juttatásokra, valamint a felvételi és előmeneteli mechanizmusokra vonatkozó rendelkezésre álló adatokat. Meg kell jegyezni, hogy ez nem a brazil bírák *javalmazásának* kimerítő és abszolút pontos vizsgálata. E felmérés célja inkább az, hogy áttekintést adjon ezekről az értékekről, hogy bemutassa, hogy egyértelműen nem felelnek meg az alkotmányban rögzített köztársasági értékeknek. Ez a helyzet döntően eltávolítja bírjainkat a lakosság túlnyomó többségétől.

E megfigyelés alapján javasoltuk a karrierstruktúrák és -tevékenységek legitimációs diskurzusai és a szereplők gyakorlatának lehetséges konkrét hatásai közötti ellentmondások elemzését. Ennek érdekében a szociológia néhány vizsgálatát és fogalmát használtuk fel, mint például Charles Wright Mills elit kategóriáját és Pierre Bourdieu *mező* és *habitus* fogalmait³, hogy kritikusan reflektáljunk a brazil magisztrátus által elfoglalt társadalmi és gazdasági pozíció ellentmondásos jellegére.

2 Luciano Da Ros (2015) kutatásának előzetes eredményei azt mutatják, hogy míg Brazília a bruttó hazai termék (GDP) 1,30%-át költi az igazságszolgáltatás kiadásaira - ennek 89%-át személyi kifizetésekre -, addig Németország és az Egyesült Államok 0,32%-ot, illetve 0,14%-ot, Argentína és Venezuela pedig 0,13%-ot, illetve 0,34%-ot. A brazil igazságszolgáltatásban a legmagasabb az egy lakosra jutó segédtsztek száma.

3 A *mező* és a *habitus* kategóriák jobb megértéséhez az olvasót magának Bourdieu munkásságához ajánljuk. A *mező* fogalmát didaktikusan az *Osusodaciência* (BOURDIEU, 2004), míg a *habitus* fogalmát az *Adistinção* (BOURDIEU, 2007) egy külön fejezete tárgyalja. Mindazonáltal a kategóriák áthatják a francia szociológus egész munkásságát, és megtalálhatók a Braziliában megjelent gyűjteményekben, mint például a *Gyakorlati okok és A szimbolikus hatalom*, valamint a fő kommentátorainak produkciójában.

Érdemes elmondani, hogy bár Bourdieu *habitus* és *mező* fogalmait az empirikus kutatások irányítására szolgáló hipotéziseknek gondolták, ezek segítenek megmagyarázni - bár bizonytalan és előzetes módon - egy olyan *mező* viszonyait, amely történelmileg igazoltan elrejti az azt alkotó gazdasági és politikai vitákat. Ez az elrejtés egy jelentős empirikus hiányosságból profitál a magisztrátus *habitusát* (gyakorlatát, ízlését, értékeit, világnézetét) és más hatalmi elitekkel való strukturális cinkosságát illetően. Az igazságszolgáltatással kapcsolatos adatok és empirikus kutatások hiányának összefüggésében e kategóriák kritikai elméleti felhasználását javasoljuk, anélkül, hogy azt állítanánk, hogy ezeket a kategóriákat az igazságszolgáltatás működésének általános törvényszerűségeiként mutatnánk be, vagy hogy tagjainak *homogén habitusát* képzelnénk el. A cél az, hogy a rendelkezésre álló adatok és kutatások alapján felhívjuk a figyelmet a területet alkotó ellentmondások és viták szisztematikus elhallgatására.

A szöveg a bevezetésen és a következtetésen kívül öt részre tagolódik. Az első részben megpróbáljuk leírni bíránk társadalmi-gazdasági profilját, figyelembe véve mindenekelőtt a Nemzeti Igazságszolgáltatási Tanács (CNJ) által 2014-ben közzétett bírói összeírást és a Brazil Bírói Szövetség (AMB) által 2015-ben készített felmérést.⁴ A második részben elemezni fogjuk a bírák magas fizetésére és juttatásaira vonatkozó nyilvánosan elérhető adatokat, összehasonlítva azokat a többi közalkalmazotti pálya díjazásával, valamint a Braziliában és más országokban fizetett átlag- és minimálbérekkel, hogy megértsük a bírói kar által elfoglalt gazdasági rétegeket és a bírói kar által élvezett életszínvonalat. A harmadik részben a bírák nyilvános versenyvizsgán keresztül történő kiválasztásának jelenlegi modellje kerül bemutatásra, bemutattva, hogy a funkcióval járó elitista jellegzetességek hogyan tudnak megmaradni az idők során, még a brazil bürokrácia racionalizálása után is. A negyedik részben a bírák által *kialakított* és megosztott *habitus* kritikai elemzését javasoljuk. Végül az ötödik részben megkíséreljük megvitatni, hogy a társadalmi-gazdasági profil, a felhalmozott kiváltságok, a pályára lépéshez vagy a karrier sikeréhez szükséges érdemek vagy tőkék, valamint a *közös habitus* hogyan erősítik meg a bírói kar elitpozícióját, amely hozzájárul a *hatalmi elitek közötti magas erkölcsi és strukturális bűnrészesség* forgatókönyvének felépítéséhez, ami a bíróságok legitimációs diskurzusaiban és gyakorlatában rejtve marad.

1. A BRAZIL BÍRÓI KAR TÁRSADALMI-GAZDASÁGI PROFILJA

Kezdjük a brazil bírák társadalmi-gazdasági profiljával. Kik a brazil bírák? Milyen a faji és nemi profiljuk? Hol végeztek? Mit gondolnak a karrierjükről és a fizetésükről?

■ •

⁴ Az idézett dokumentumokat adott esetben összehasonlítjuk a Luiz Werneck Vianna által az 1980-as és 1990-es évek között szervezett kutatásokkal (BURGOS *et al.*, 1997). A bírák szociodemográfiai profilja,

Mielőtt megpróbálnánk megválaszolni ezeket és más kérdéseket, fontos hangsúlyozni, hogy a hivatalos szervek és maguk a bíróságok által gyűjtött és rendelkezésre bocsátott adatokból indultunk ki, kiegészítve néhány tudományos kutatással, amelyek a bírói kar profilját és hatalmi dinamikáját igyekeznek feltárni. Ahelyett, hogy átfogó és teljes tanulmányt nyújtanánk be a bírói karról, a megvalósult kutatás kereteit, az volt a szándékunk, hogy elítéljük az empirikus adatok és elméletek hiányát, különösen a jog területén, amelyek kritikus reflexióhoz vezethetnének a bírák által elfoglalt elit pozíciójáról, a pozíciójukból eredő kivételes hatáskörökről és kiváltságokról, valamint a brazil bírói kar ellentmondásairól és strukturális erkölcstelenségéről, amint azt később tárgyalni fogjuk.

2014-ben a CNJ közzétett egy dokumentumot *Censodo Poder do Poder Judiciário (Az igazságügyi hatalom összeírása)* címmel, megjegyezve, hogy ez "az első olyan felmérés, amelynek célja a brazil igazságszolgáltatást alkotó valamennyi bíróság és tanács bírójának és köztisztviselőinek profiljának felvázolása."⁵ A dokumentum a közzétételét megelőzően a bíróságok számára egész évben rendelkezésre bocsátott úrlapon gyűjtött adatokat mutatja be. Az adatgyűjtésben a kategória több mint 60%-a vett részt.

Ami a nemek kérdését illeti, a férfiak és nők aránya a brazil igazságszolgáltatásban 2013-ban 64,1% és 35,9% volt, ami jelentősen kedvezőtlen a női nem számára. Ez a különbség még nagyobb lesz, ha az eltéréseket karriertípusonként, azaz az intézményi előmenetel szempontjából elemezzük. A helyettesítő bírák között, a pályakezdő bírák között a férfi bírák aránya 57,2%. A ranglétra minden egyes lépcsőfokán ez az arány növekszik, amíg el nem éri a felsőbíróságok miniszterei között a 82,4%-os férfi bírói arány csúcsát. Az adatok azt sugallják, hogy ha a felvételi szakaszban nincs is egyértelmű nemi előítélet, a női bírák előmenetelének minden bizonnyal több akadálya van, mint a férfi bíráké.⁶ Érdekes módon az általános felfogás

amelyet a CNJ 2018-ban adott ki, nem állt rendelkezésre, amikor az eredeti példányokat elküldték. Mindazonáltal néhány adatot beillesztettek az elavult információk elkerülése érdekében.

⁵ Elérhető a következő címen: <http://www.cnj.jus.br/pesquisas-judiciarias/censo-do-poder-judiciario>. Hozzáférés: 2017. augusztus 9. A felmérés talán szeretné felhívni a figyelmet saját mennyiségi eredetiségére, mivel a brazil bírák több mint felét elérte, míg a Magistrates' Association által egy évvel később végzett felmérés csak a tagok 30%-át érintette. Még az 1990-es években azonban egy kutatócsoport által készített felmérés "a brazil bírói kar testét és lelkét" próbálta megérteni, már olyan kérdéseket is figyelembe véve, mint az életkor, a nemek és a családon belüli oktatás. Bár ez egy fontos felmérés, csak 4000 kérdőívet alkalmaztak. Eredményeit a jelenlegi kutatásokkal kapcsolatos megőrzési vagy módosítási tendenciák ellenőrzésére fogják felhasználni (BURGOS *et al.*, 1997).

⁶ "Mindezek az adatok arra utalnak, hogy létezik egy nemek közötti elfogultság, amely kevésbé a kiválasztási folyamathoz kapcsolódik, hanem mélyen összefügg a bírói karrier modelljével" (MARONA, 2017, s./p.).

a női bírák többsége szerint nincs nemi előítélet az előmenetelhez kapcsolódóan (86,1%), bár paradox módon a legtöbb női bírót az állítja, hogy a magánéletükre nagyobb hatással van, mint férfi kollégáikéra (64,5%).

A feltárt egyenlőtlenségi szintek ellenére még mindig megfigyelhető előrelépés a nemek közötti egyenlőtlenségek csökkentése terén az igazságszolgáltatásban, figyelembe véve, hogy a 1990-es évek végi kutatás szerint a bírói személyzetnek mindössze 19,5%-át tették ki a női bírák (BURGOS *etal.*, 1997, 68. o.).

A helyzet azonban még riasztóbb, ha figyelembe vesszük a feketék és az őslakosok részvételét a bírói kar összetételében. Bár a grafikonok az utóbbi években emelkedő tendenciát mutatnak a fekete bőrű bírák számában, a teljes százalékos arány csak 19,1%, ami valamivel magasabb az 1998-ban mért arányoknál. Így 1955 és 2013 között ezek a számok 15% és 20% között mozogtak, és soha nem haladták meg ezeket az értékeket. A fekete lakosság alacsony reprezentativitása még inkább lenyűgöző, ha figyelembe vesszük a brazil népességben belüli arányát.⁷

Az őslakos népek képviseletével kapcsolatban a kérdés még drámaibb. A bírói kar szociodemográfiai profiljának közzétételére (BRASIL, CNJ, 2018) alkalmazott kérdőívre válaszoló összesen 11 348 bírót és bírónőt közül mindössze 11 vallotta magát őslakosnak. Fontos megjegyezni, hogy az előző népszámlálásban (BRASIL, CNJ, 2014) - amely a cikk eredeti megfogalmazásának idején a legfrissebb dokumentum volt - egyetlen bírót sem vallotta magát őslakosnak.

Egy másik tény, amely a CNJ által végzett népszámlálás során felhívja a figyelmet, a bírák fizetésükkel kapcsolatos elégedetlenségére vonatkozik. Annak ellenére, hogy bírónk kapják a legmagasabb fizetést az állami pályák közül, a brazil bíráknak csak 27,8%-a mondta azt, hogy elégedett a fizetésével, figyelembe véve az általuk végzett munkát.

Ezenkívül az egyetem, amelyen a bírák diplomát szereztek, szintén jelentős hatással van a karrierjük előrehaladására. Bár a jogásképzésben betöltött állások 93,51%-át magánintézmények kínálják, a bírák 52,7%-a állami egyetemeken szerzett diplomát (ALMEIDA, 2010, 80. o.). Ezek a számok a felsőoktatás egészében, de különösen a jogi oktatásban és a magánszektorban az üres álláshelyek jelentős bővülését tükrözik, amit nem kísért az intézmények minőségének megfelelő szabályozása. A jog területén ez a forgatókönyv egyértelmű különbséget eredményezett a hagyományos karokon - nevezetesen a szövetségi, a katolikus és néhány magán kiválósági intézményben - kialakult kiválasztott csoport és egy másik, sokkal inkább a jogi karokon kialakult csoport között.

7 A Brazil Földrajzi és Statisztikai Intézet (IBGE) 2014-es adatai szerint a fekete bőrűek a brazil lakosság 53,6%-át tették ki. Elérhető: <https://economia.uol.com.br/noticias/redacao/2015/12/04/negros-representam-54-da-populacao-do-pais-but-sao-so--17-dos-mais-ricos.htm>. Hozzáférés: 2018. május 29.

A mennyiségi területen a banki képzést nyújtó magánfőiskolákon alakulnak ki, és a lehető legnagyobb megtérüléssel járó legkisebb befektetés logikája szerint irányítják őket.

Tekintettel arra, hogy nem sok jó hírű magánegyetem van, és hogy a magánszektor által kínált helyek 90%-ának jelentősen elenyésző részét kínálják, érdekes feltenni magunknak a kérdést, hogy valójában hány, más piaci oktatási intézményekből származó hallgató kerül be a jogi elit soraiba, akár bíróként, akár ügyészként, akár egyetemi tanárként.

Úgy tűnik, hogy a diploma és a cím eredete alapvető szerepet játszik a karrierlétra csúcsára jutásban. A címek, amellet, hogy státusmegkülönböztetést biztosítanak, a "figyelemre méltó jogi tudás" formális érvényességét is biztosítják, amely a jelöltek számára a politikai választási folyamatokban szükséges, hogy hozzáférjenek bizonyos pozíciókhoz - ahogyan azt Almeida tanulmánya (2010,

p. 132). A szerző felmérései szerint 2008-ban a szövetségi legfelsőbb bíróság (STF) minisztereinek 40%-a rendelkezett doktori címmel, 90%-uk pedig valamilyen szinten elkötelezett oktató volt, főként állami felsőoktatási intézményekben (HEI). Közel tíz évvel később a doktori címmel rendelkező miniszterek aránya 54,5%-ra emelkedett (11-ből 6), és az STF minden tagja kivétel nélkül valamilyen oktatói tevékenységet folytat vagy folytatott, nem beszélve a terület tudományos rendezvényein való részvételről. A fokozatok növekedése más felsőbb bíróságokon, sőt a CNJ-ben is állandó jellemző.⁸

Talán a legmegdöbbentőbb statisztika azonban az STF azon minisztereinek száma, akik a São Paulo-i Egyetemen (USP) szerzik címüket. Az STF jelenlegi tizenegy tagja közül ötnek szoros a kapcsolata az intézménnyel: Celso de Mello, Dias Toffoli és Alexandre de Moraes az USP-n végzett, és utóbbi az intézményben szerzett mester- és doktori fokozatot is. Ricardo Lewandowski, bár az ABC Szövetségi Egyetemen végzett, az USP-n szerzett mesterdiplomát és doktori címet, emellett az egyetem rendes professzora is. Carmen Lúcia miniszter asszony, az STF jelenlegi elnöke is ebben az intézményben kezdett doktori képzésbe, de nem fejezte be. Edson Fachin egy másik, São Paulo városában található iskolában, a Pápai Katolikus Egyetemen szerzett doktori címet, ahol szintén professzor.

Három miniszter Rio de Janeiróban található egyetemeken szerzett diplomát: Luiz Fux és Luís Roberto Barroso, akik alap- és doktori diplomát szereztek, valamint

■ •

⁸ A posztgraduális diplomák koncentrációja csökken, amikor a bírói kar kezdeti szintjei felé haladunk, és a struktúra típusa szerint is változik (állami, szövetségi vagy munkaügyi). A Pernambuco-i Bíróságon a legmagasabb doktori fokozattal rendelkező bírák aránya 1,7%, míg 6,6%-uk mesterfokozattal rendelkezik. Ugyanezen állam regionális munkaügyi bíróságán a számok 3,6%-ra, illetve 13,3%-ra emelkednek. Az 5. régió szövetségi regionális bíróságán, ahol Pernambuco található, az arányok 8,2% és 29%. Az adatok azt sugallják, hogy a diploma nem meghatározó tényező, de segít az előléptetési folyamatban. Elérhető a következő címen: <http://www.cnj.jus.br/pesquisas-judiciarias/censo-do-poder-judiciario/79054relatorios-por-tribunal>. Hozzáférés: 2018. ápr. 25.

a Rio de Janeiro-i Állami Egyetem (Uerj) professzorai; és Marco Aurélio Mello, a Rio de Janeiro-i Szövetségi Egyetem (UFRJ) professzora. Így az STF tizenegy minisztere közül nyolcnak mindössze két városban található állami egyetemen van diplomája.

Ezek az információk nem csak arra utalnak, hogy a mai STF-et alkotó narratívák erősen homogének, hanem arra is, hogy ezek a kiváltságos szocializációs terek, az ország leghagyományosabb jogi iskolái olyan ~~utak~~ szolgálnak ezeknek a hivatásos jogászoknak, amelyekben belül meg lehet építeni azokat a társadalmi kapcsolatokat, amelyek segítenek nekik a miniszteri státuszhoz való hozzáféréshez szükséges jelölések megszerzésében.

Az igazságügyi népszámlálás adatainak terjedelmét tekintve figyelemre méltó, hogy nem vizsgálták, hogy a brazil bírák pályakezdésükkor milyen gazdasági csoportokhoz (családi jövedelem) tartoztak, ahogyan a 2018-as szociodemográfiai profil sem. A CNJ összeírásának alapjául szolgáló, a bírák rendelkezésére bocsátott űrlap nem vette figyelembe a versenyben való jóváhagyás előtt a jövedelemkategóriát. A 2018-as dokumentum azonban azt mutatja, hogy a felsőfokú végzettségű szülőkkel rendelkező bírák körében egyre nagyobb a **tendencia**⁹, ami magasabb fizetésre utal.

A kérdésblokkok figyelembe vették a bíráknak az igazságszolgáltatáshoz való viszonyát, motivációs kérdéseket - mint például a fizetés, a munkakörülmények és az egészségi állapot -, a bírák szellemi képzettségi szintjét, fontos személyes információkat, mint például a nem és faj szerinti jellemzés, valamint az ezekből a körülményekből adódó, a karrierépítés során tapasztalt nehézségeket. A korábbi és a jelenlegi családi jövedelemkategóriát azonban nem említik. Ékesszóló hallgatás egy népszámlálás esetében.

A "családi jövedelem" összetevő nagyon fontos vektor a szociológiai elemzés számára. Ez alapján bizonyos fokú bizonyossággal meghatározható, hogy a bírák korábban milyen társadalmi osztályba tartoztak, és ez alapján következtetni lehet egy sor olyan kiváltságra, amelyet ezek az egyének potenciálisan élveztek a képzésük során (iskolák, szomszédság, kulturális kínálat stb.). A bírák jelenlegi családi jövedelme fontos lenne annak tisztázásához, hogy kik alkotják még a jelenlegi családjukat, és hogy az amúgy is túlzottan magas fizetések megoszlanak-e vagy megsokszorozódnak-e, ami segítene pontosan megérteni a tényleges társadalmi rétegeket, amelyekben élnek.

A 2018-as szociodemográfiai profil ismét segít tisztázni a kérdést, miközben paradox módon el is homályosítja azt. A dokumentum szerint a házas bírák és bírák 92%-ának van felsőfokú végzettséggel rendelkező házastársa,¹⁰

■ •

⁹ A dokumentum szerint (BRASIL, CNJ, 2018, 15. o.) a 2011-től az igazságügyi intézményekbe belépő bírák és bírónők közül 56%-uknak az édesanyja teljes középiskolai végzettséggel rendelkezik, és 57%-uknak az édesapja ugyanebben az iskolai végzettségi tartományban van.

¹⁰ Brazília, CNJ (2018, 15. o.).

Ez jelzi a nagyon magas jövedelmű családokat, de nem derül ki például az, hogy e bírák közül hányan házasodtak össze más bírakkal vagy akár a többi jogi, politikai és gazdasági elit tagjával - ezek az adatok alapvető fontosságúak lennének az e szereplők által elfoglalt pontos társadalmi pozíció megértéséhez.

2. A BRAZIL BÍRÁK MAGAS FIZETÉSE

A CNJ összeírásának a brazil bírák jövedelmére vonatkozó hallgatását próbáltuk kiküszöbölni, ezért arra törekedtünk, hogy jobban megértsük az általuk elfoglalt gazdasági helyzetet, néhány brazil bíróság által szolgáltatott jövedelmi információk összehasonlító elemzése alapján. A cél az, hogy megpróbáljunk választ adni néhány kényelmetlen kérdésre, amelyek azonban rendkívül fontosak a brazil bírák által elfoglalt gazdasági pozíció politikai, társadalmi és jogi következményeinek kritikai elemzése szempontjából. Végül is, a brazil bírák gazdagok? Megerősíthetjük, hogy gazdasági és társadalmi kiváltságos helyzetben vannak? Az ország gazdasági elitjéhez tartoznak? Milyen mértékben?

Mielőtt konkrétan belemennénk a vizsgált adatok elemzésébe és a kontextusba helyezésükhöz szükséges ~~összeírás~~, egy fenntartás az információk átláthatóságának minőségével kapcsolatban. Annak ellenére, hogy a brazil állam az átláthatóságot alapvető jogként ismeri el, amely túlmutat a pusztán láthatóságon, és magában foglalja a következtethetőség (a következtetések levonásának képessége) dimenzióját is, valamint az adatoknak a jelenleg rendelkezésre álló információs és kommunikációs technológiai eszközökkel kompatibilis platformokon történő ~~bemutató~~ garantálását, az igazságügyi igazgatási szervek által kínált, a bírák fizetését tartalmazó táblázatok messze nem felelnek meg ezeknek az elvárásoknak.

Ebben az értelemben, más tanulmányokhoz hasonlóan, "az igazságügyi intézményekre vonatkozó pénzügyi információk nyilvánosságra hozatalának módja komoly kihívást jelentett a tervezett elemzés számára" (CARDOSO, 2017, 169. o.). A következtethetőséggel kapcsolatos akadályok ellenére, amelyek miatt az információs bankokban talált eredmények eltérhetnek attól, amit a brazil bírák ténylegesen kaptak a vizsgált időszakokban, a következtetések továbbra is fennmaradnak, a fent említettek szerint a bemutatott számok nagyságrendjének függvényében. Ebben az értelemben csatlakozunk ahhoz az állásponthoz, hogy csak az átláthatóság jelentős javulása tenné lehetővé az igazságszolgáltatás hatékony társadalmi ellenőrzését (CARDOSO, 2017).

Mindenesetre a rendelkezésre álló adatok elemzéséből ésszerű képet lehet alkotni a brazil bírák javadalmazásáról és arról a gazdasági helyzetről, amelyet ez a javadalmazás biztosít számukra.

Brazíliában egy szövetségi bíró pályafutása kezdetétől havi 27 500 R\$ alapfizetést kap. A legmagasabb brazil bíróság, az STF miniszterének alapfizetése 33 763,00 R\$. Ezekhez az összegekhez hozzáadódnak a kártérítések (mint például a lakhatási támogatás, a

R\$ 4,337.00, az étkeztetési, egészségügyi és közlekedési juttatásokon kívül) és egyéb jogok (például prémiumok és juttatások).¹¹⁻¹² Az 1. régió szövetségi regionális bíróságának (TRF) 2018. március hónapra vonatkozó jövedelemtáblázatának vizsgálata során azt találtuk, hogy a legtöbb bíró nettó (adó- és társadalombiztosítási levonások utáni) összege meghaladja a 27 000 R\$-t.¹³ Az STF miniszterei esetében a bíróság honlapján elérhető adatok elemzéséből arra következtethetünk, hogy a kapott nettó összegek általában meghaladják a 30 000 R\$-t.¹⁴

Az állami bírák körében hasonló a helyzet. Egy példát említve, Minas Gerais államban a bíró havi alapfizetése pályafutása kezdetén 26 125,00 R\$, pályafutása végén pedig 30 471,00 R\$. A juttatások (étkeztetési támogatás, egészségügyi támogatás, lakhatási támogatás) legalább 7 800 R\$-t tesznek hozzá a Minas Gerais-i bírák alapfizetéséhez. Minas Gerais államban a több mint ezer bíró tényleges jövedelme (az adó- és társadalombiztosítási levonások után) 2018 márciusában több mint 25 000 R\$ volt.¹⁵ A brazil szövetségi végrehajtó hatalom más jogi karrierjei, mint például az ügyész, a szövetségi ügyész és a kirendelt védő havi bruttó fizetése 20 109 R\$ és 26 127 R\$ között mozog. A diplomata 15 005,26 és 21 391,00 R\$ között keresnek. A szövetségi rendőrség küldöttei 22 672,00 és 29 604,00 R\$ közötti összeget kapnak. A szövetségi egyetemek doktori fokozattal rendelkező, teljes munkaidőben foglalkoztatott jogászprofesszorai 9 585 és 19 440 R\$ között keresnek.¹⁶ Érdemes megjegyezni, hogy ezek a

- •
- 11 Érdemes megjegyezni, hogy a 2016. évi 27. sz. képviselőházi törvényjavaslat, amely jelenleg a szenátusban feldolgozás alatt áll, 39 293,32 R\$-ban kívánja megállapítani az STF minisztereinek fizetését. Elérhető: <https://www25.sena-do.leg.br/web/activity/materias/-/materia/126084>. Hozzáférés: 2017. május 10.
- 12 Az 5. régió szövetségi regionális bíróságának portálja, 2015-ös adatok. Elérhető: http://www.trf5.jus.br/transparencia/documentos/PE/ANEXO_VIII/PE_08_00_2015_04.pdf. Hozzáférés: 2017. május 10.
- 13 A Nemzeti Igazságszolgáltatási Tanács átláthatósági portálja. Elérhető a következő címen: <http://www.cnj.jus.br/transparencia/remuneracao-dos-magistrados>. Hozzáférés: 2018. május 13.
- 14 Az adatok bemutatásának módja rendkívül megnehezíti az elemzést, mivel a feltüntetett bruttó és nettó értékek nem tartalmazzák a más táblázatokban elérhető kártérítéseket, például a lakhatási támogatásokat. Elérhető a következő címen: <http://www.stf.jus.br/portal/remuneracao/pesquisarRemuneracao.asp>. Hozzáférés: 2018. május 21.
- 15 A Nemzeti Igazságszolgáltatási Tanács átláthatósági portálja. Elérhető a következő címen: <http://www.cnj.jus.br/transparencia/remuneracao-dos-magistrados>. Hozzáférés: 2018. május 13. A vizsgált 1059 aktív bíró és bírótárs közül több mint 1030-nak volt 25 000 R\$ feletti nettó jövedelme.
- 16 BRAZIL. GAZDASÁGI, TERVEZÉSI, FEJLESZTÉSI ÉS IRÁNYÍTÁSI MINISZTERIUM. *Tabela de Remuneração dos Servidores Públicos Federais Civais dos Ex-territórios*. Brasília, v. 75, 2018. március. Elérhető a következő címen: <http://www.planejamento.gov.br/assuntos/gestao-publica/arquivos-e-publicacoes/tabela-de-remuneracao-1>. Hozzáférés: 2018. május 21.

a brazil állam által fizetett fizetések a legmagasabbak közé tartoznak. A brazil bírák nettó fizetése azonban, ha hozzáadjuk az űket megillető előnyöket és juttatásokat, legalább háromszorosa az űket kiképző tanárok nettó fizetésének, és majdnem kétszerese az azonos tudást igénylő és azonos felelősséggel járó tevékenységet végző szakemberek nettó fizetésének.

Fontos megjegyezni, hogy Brazíliában a bírák javadalmazása kivételes gazdasági helyzetbe, rendkívüli kiváltságok közé helyezi űket. A legalacsonyabb nettó havi fizetés, amelyet átlagosan egy bírónak fizetnek Brazíliában, *több mint huszonötszöröse a havi minimálbérnek*, amely 2018-ban 958 R\$ volt, és *majdnem tizenkétszerese a brazilok havi átlagfizetésének*, amely 2017-ben 2178 R\$ volt.¹⁷

Összehasonlításképpen, az Egyesült Államokban a magistrates' privilege körülményei nem sokban különböznek. Míg az amerikai havi átlagfizetés 2 890 ^{dollár}¹⁸, addig a szövetségi bírák 17 091 és 21 941 dollár között keresnek havonta.¹⁹ Az állami bírák 9 800 és 19 400 dollár között

keresnek, az államtól és a karrierpozíciótól függően.²⁰ Az amerikai bírák tehát az országos átlagfizetés három-hétszörösét keresik.

Franciaországban a bíró fizetése pályafutása kezdetén 2958, ami nagyon közel van az ország 2998-as átlagfizetéséhez. Portugáliában, ahol az átlagos havi fizetés 1 094, a bírák fizetése 2549 között mozog.

17 BRAZIL FÖLDRAJZI ÉS STATISZTIKAI INTÉZET (IBGE). *Minden forrásból származó jövedelem 2017*. PNAD Contínua. 2018. Elérhető: https://agenciadenoticias.ibge.gov.br/media/com_media/ibge/archives/acfb1a9112a9eceedc4ea612d5aaf848.pdf. Hozzáférés: 2018. május 5.

18 NEMZETKÖZI MUNKAÜGYI SZERVEZET. Elérhető a következő címen: <http://www.ilo.org/ilostat>. Hozzáférés 2019. június 4.

19 EGYESÜLT ÁLLAMOKBELI BÍRÓSÁGOK. *Judicial compensation*. Tudja meg, mennyit fizetnek jelenleg és 1968 óta a szövetségi bírácoknak. Elérhető a következő címen: <http://www.uscourts.gov/judges-judgeships/judicial-compensation>. Ászok - így tovább: 2019. jún. 4.

20 AZ ÁLLAMI BÍRÓSÁGOK NEMZETI KÖZPONTJA (NCSC). A National Center for State Courts (NCSC) által 2017 januárjában közzétett *Survey of Judicial Salaries* szerint az állami bírák éves fizetése 118 384 és 233 888 dollár között mozog. Elérhető a következő címen: <http://www.ncsc.org/~media/Microsites/Files/Judicial%20Salaries/JST-2017-layout.ashx>. Hozzáférés: 2019. június 4.

21 INSTITUT NATIONAL DE LA STATISTIQUE ET DES ÉTUDES ÉCONOMIQUES (INSEE), 2015-ös adatok, közzétéve 2017-ben. Elérhető a következő címen: <https://www.insee.fr/fr/statistiques/>. Hozzáférés: 2018. május 21.

22 ÉCOLE NATIONALE DE LA MAGISTRATURE, 2013-as adatok (a legutolsó elérhető). Elérhető a következő címen: <http://www.enm.justice.fr/sites/default/files/rub-devenir-magistrat/grille-indiciaire-magistrats.pdf>. Hozzáférés 2018. május 21.

és 6629.²³ A bírák tehát az országos átlagbér kétszeresének fele és hatszorosa között keresnek.

Érdemes felhívni a figyelmet arra a tényre, hogy a brazil bíró fizetése megközelíti az amerikai bírót, és sokkal magasabb, mint a portugál és a francia bíraké, amelyeknek az átlagfizetése sokkal magasabb, mint a brazil bíraké.

Továbbá, ha a brazil jövedelmi dinamikát tekintjük, a brazil bíró a legmagasabb gazdasági rétegben jelenik meg, és az ország lakosságának leggazdagabb 0,5%-ához tartozó kiváltságos helyet foglal el. Marc Morgan Milá a Thomas Piketty által a párizsi közgazdasági egyetemen vezetett kutatásában arra a következtetésre jutott, hogy 2013-ban a brazil lakosság mindössze 0,5%-a rendelkezett évi átlagosan 231 151,00 R\$ feletti jövedelemmel (ez a szám 274 435,00 R\$-ra emelkedik, ha figyelembe vesszük a szövetségi adó által megadóztatott jövedelmet).²⁴ Figyelembe véve, hogy Brazíliában a legalacsonyabb bírói javadalmazás több mint 300 000 R\$ évente (nem számítva a nem adóköteles kártérítéseket, amelyek közel 100 000 R\$-t tesznek hozzá ehhez az összeghez), nyugodtan kijelenthetjük, hogy egy bíró pályája elején már az ország gazdasági piramisának csúcsán van.

Röviden, Brazíliában bírónak lenni azt jelenti, hogy rendkívüli javadalmazás birtokosa vagy, amely egy nagyon kiválasztott csoport számára elérhető, amely a munkavállalók felső 0,5%-ából és/vagy az ország leggazdagabb családjaiból áll. Brazíliában bírónak lenni kétségtelenül azt jelenti, hogy a gazdasági elithez tartozol, és olyan magas életszínvonalon, szocializációs és hatalmi terekben osztozol, amelyek csak a kiváltságosok számára elérhetőek. Magas fizetésük miatt a brazil bírák gyorsan nagy vagyon tulajdonosává válhatnak; sokan az ingatlanjaik bérleti díjából vagy banki befektetéseikből származó jövedelemmel rendelkeznek, így a munkától való függésből jövedelemfüggővé válnak (STREECK, 2013). Ők élnek a legjobb

23 PORTUGÁLIA PÉNZÜGYI MINISZTERIUM, 2011-es adatok. Elérhető: http://www.dgaep.gov.pt/upload/SRetributivo2011/Carreiras_Categorias_Na_Revistas_de_Corpos_Especial_Remuneracoes_2011.pdf. Hozzáférés: 2018. május 21.

24 MILÁ, Marc Morgan. *Jövedelemkoncentráció a felduzzadt fejlődés kontextusában: a braziliai csúcsjövedelmek vizsgálata az adónyilvántartások felhasználásával, 1933-2013*. Diplomamunka. Paris School of Economics, 2015. 44-45. o.

25 Fontos megjegyezni, hogy az STF tíz szavazattal egy ellenében nemrégiben megváltoztatta az álláspontját a bérplafont meghaladó javadalmazás kifizetésének lehetőségéről a pozíciót halmozó közalkalmazottak számára. Így amit az 1988-as alkotmány eredetileg tiltott - a pozíciók halmaza, az 1998-as alkotmány módosítással lehetővé vált, a fizetési sapka bevezetésével, amelyet 2017-ben eltöröltek. Tekintettel arra, hogy az STF minisztereinek jelentős része a bírói tisztséggel párhuzamosan a brazil egyetemeken professzori funkciót is betölt, a gyakorlatban a testületet alkotó tizenegy bíróból tíz a saját jövedelmük további növelésének lehetősége mellett döntött, figyelmen kívül hagyva a közszolgálatra vonatkozó fizetési plafon létezésének értelmét (AGÊNCIA BRASIL, 2017).

városnegyedekben,²⁶ könnyen elmennek a városuk legdrágább éttermeibe, és gyakran külföldre utazhatnak, hogy élvezzék kéthónapos szabadságukat. Nyilvánvaló, hogy nem függnek az állami szolgáltatásoktól, amelyeket az átlagos brazilok számára nyújtanak. Nem kell igénybe venniük a közegészségügyi, oktatási vagy közlekedési szolgáltatásokat. Röviden, rendkívüli kiváltságaik lehetővé teszik számukra, hogy kényelmesen eltávolodjanak a többség problémáitól és szükségleteitől.

3. A BÍRÁK FELVÉTELI ELJÁRÁSA

A bírák magas fizetésének és rendkívül kiváltságos gazdasági helyzetének indoklására leggyakrabban felhozott érvek általában a következőkkel kapcsolatosak: (i) a bírói tisztség fontossága és felelőssége, (ii) a bírák garantált megvesztegethetetlensége és (iii) a nyilvános, szigorú és a tudás és a képességek objektív kritériumain alapuló kiválasztási eljárás során bizonyított rendkívüli érdemek.

Az utolsó érv a meritokrácia eszméjén alapul,²⁷ amely szerint a versenyvizsga letételéhez szükséges követelmények és készségek mindenki számára egyformán hozzáférhetőek, és hogy férfiak és nők, feketék és fehérek, jómódúak és gazdaságilag hátrányos helyzetűek egyaránt azonos feltételekkel jutnak hozzá a pozícióhoz és az azzal járó kiváltságokhoz. De vajon minden brazil állampolgárnak ugyanazok a hozzáférési és sikerfeltételek állnak rendelkezésére a bírák kiválasztási folyamatában? Milyen módszerekkel toborozzák a bírakat, és kik számára hozzáférhetőek ezek a módszerek hatékonyan? Milyen társadalmi és gazdasági profiloknak vagy rétegeknek kedveznek az elfogadott kiválasztási mechanizmusok? A szükséges színvonal mindenki számára kialakítható-e, vagy az olyan anyagi feltételektől függ, amelyek már most is adottak azok számára, akiket általában hatékonyan toboroznak?

A bírák toborzásának módszerei számos, az adott nemzetek sajátos fejlődésével összefüggő vektor szerint változnak, ahol ezeket elfogadják. A módszerek közül

²⁶ Napjainkban egyre gyakoribb, hogy az elit úgynevezett zárt közösségekben él. Christian Dunker a jelenlegi brazil társadalom életmódjáról szóló legújabb munkájában azt elemzi, hogy ezek a terek [zárt közösségek] hogyan jöttek létre Brazíliában az 1970-es évek óta, és hogyan váltak "a felsőbb osztályok és az újonnan felemelkedő középosztályok fogyasztási álmává" (49. o.). Az ilyen fejlesztések mesterséges városrészek, amelyeket egy kereskedelmi és üzleti központtal összekötött társasházak sorozata alkot, amelyeket a külvilágtól falakkal védnek és választanak el (DUNKER, 2015, 48. o.).

A *meritokrácia* kifejezést először Michael Young használta 1958-ban, a *The rise of the meritocracy* című könyvének első kiadásában, hogy megvédje a technika elsőbbségét a politikával szemben. A szerző az érdem kifejezésben az erőfeszítés és a tehetség összegét látta, amely a teljesítménymérés objektív folyamatainak eredményében mérhető (YOUNG, 1961). Az érdem ideológiája a nyugati demokráciákban az állami elitek kiválasztási folyamatának racionalizálásával és az iskolai forma dicsőítésével, mint e tulajdonságok ellenőrzésének fő módszerével válik hegemónná (FONTAINHA *etal.*, 2015, 674. o.).

A nyugati kapitalista demokráciákban népszerűsített, a nép általi választás, a végrehajtott hatalom általi kinevezés - szabad vagy a többi hatalmi ág általi megerősítéshez kötött -, a bírói kar szabad kinevezése és a nyilvános versenyvizsgák (MARONA, 2017). Ezek a különböző stratégiák összefüggnek egymással, és a kiválasztás két különböző fő modelljébe csoportosíthatók: a bürokratikus és a szakmai modellbe, amelyek gyakran a *polgári jog*, illetve a *szokásjog* hagyományaihoz kapcsolódnak.

Brazíliában 1988 óta a bürokratikus technikai modell van érvényben, olyan kivételektől eltekintve, mint például a bíróságok megüresedett állásainak ötöde, amelyet ügyvédek és ügyészek²⁸ közül választott tagok töltenek be, vagy a köztársasági elnök által kinevezett STF miniszterek pozíciói. Ez a modell "mindenben a liberális hagyományhoz kapcsolódik", amely az igazságszolgáltatás legitimitását annak feltételezett semlegességéből és a szereplők technikai képességeiből eredezteti. Amint arra Marona (2017) rámutat, a kizárólag bürokratikus felvételi modell alkalmazása nagyon keveset mond el az igazságszolgáltatási tevékenység gyakorlására kiválasztott személy tényleges képességéről, mivel a felszínes és generalista tudást, az erősen konceptuális, specializált, technikai és dogmatikus tudást részesíti előnyben.

Ezen a dinamikán még a végül 2004-ben életbe lépett igazságügyi reform részeként végrehajtott változtatások sem tudtak változtatni, mint például a CNJ által az igazságszolgáltatás belső ellenőrzésének bevezetése és a továbbképzések kötelezővé tétele, amelyet a parlamenti nyomásra és az igazságszolgáltatásban tapasztalható korrupciós vádakra adott válaszként mutattak be.

Érdeemes tisztázni, hogy az 1988-as alkotmány hatálybalépésével a közhivatalokba vagy közalkalmazotti állásokba való beiktatás a nyilvános versenyvizsga vagy tesztek és címek előzetes jóváhagyásától vált függővé. E tisztség betöltéséhez a bírónak - a jogi alapidiplomán és a legalább hároméves ügyvédi gyakorlaton túlmenően - az adott bíróságok által lefolytatott, nyilvános versenyvizsgán kell megfelelnie, amelynek minden szakaszában részt vesz a Brazil Ügyvédi Kamara (OAB).³⁰

A gyakorlatban ezek az értékelések öt szakaszból állnak. Az első egy általános tartalmú, feleletválasztós teszt, amely a jog számos hagyományos ágát - alkotmányjog, közigazgatási jog, büntetőjog, polgári jog, eljárásjog, gazdasági jog és társadalombiztosítási jog - lefedi. A jelenléte

²⁸ Az alkotmányos ötödik alkotmányos előírás, hogy a bíróságokon (állami, szövetségi és munkaügyi bíróságok) megüresedett álláshelyek 1/5-ét ügyvédek és az ügyészség tagjai számára tartják fenn. A megüresedett pozíciókat betöltő személyek kiválasztása a társaik közötti közvetlen választás útján történik.

²⁹ A Brazil Szövetségi Köztársaság Alkotmányának 37. cikkének II. pontja.

³⁰ A Brazil Szövetségi Köztársaság Alkotmányának 93. cikkének I. pontja.

a filozófia, a szociológia vagy az antropológia kérdései a jogra vagy a társadalmi érzékenység más területeire, például az agrár-, a városi vagy az Óslakosok jogára alkalmazva.³¹

A második szakasz a tanfolyam bizottsága által készített disszertációs tesztekéből áll, amelyeken a bíróság bírái vesznek részt. Ebben a szakaszban az első értékelés általában egy disszertációból és négy diszkurzív kérdésből áll a bizottság döntése szerint. A vizsgált tartalmak és az értékelt álláspontok a bizottság összetételétől függően változnak, ami megköveteli a pályázóktól, hogy jól ismerjék az értékelők véleményét. A második írásbeli teszt hipotetikus mondatok elkészítésének felel meg. A szövetségi helyettesítő bírák versenyvizsgálata esetében a tesztek általában egy polgári és egy büntetőjogi ítéletből állnak. A helyettesítő munkaügyi bírói pozícióra irányuló versenyvizsgán például azon túlmenően, hogy az előző szakaszok szakterületei jelentősen eltérnek a helyettesítő szövetségi bírói pozícióhoz képest, az ítélezési gyakorlati tesztek munkaügyi jellegűek.³²

A harmadik szakaszban az eljárások közé tartozik a háttérellenőrzés és a szociális vizsgálat, a fizikai és mentális egészségügyi vizsgálatok, valamint egy újabb pszichotechnikai vizsgálat. Ezeket az eljárásokat a terület szakemberei végzik a versenybizottság felügyelete mellett. Ezt a szakaszt követően szóbeli vizsgára is sor kerül, amely kieséses és selejtező jellegű, szintén a versenybizottság döntése alapján.

Végül sor kerül a címek minősítő jellegű vizsgálatára, amelynek során a jelölt tudományos és szakmai életútjának elemeit értékelik. Ebben a szakaszban figyelembe veszik a jogi végzettséget kizáró munkakör vagy közfeladat korábbi ellátását, valamint a felsőoktatásban való gyakorlást, az ügyvédi tevékenységet vagy más, a pályázati kiírásban nem szereplő jogi feladatokat. A posztgraduális képzésekért és egyéb diplomákért is járnak pontok. A címek igazolásánál is figyelembe veszik a jogi művek publikációit, az önálló szerzőségű teljes könyvektől a gyűjteményes művekig és a szakfolyóiratokban megjelent tudományos cikkekig.

Az 5. régió regionális bírósága helyettesítő szövetségi bírói posztjának betöltésére vonatkozó legutóbbi nyilvános ^{hirdetményben}³³ szereplő címek listájának elemzéséből, amelyet e kérdéssel kapcsolatban megkérdeztünk, egyértelműen megállapítható, hogy

31 A közszolgálati vizsgák első szakaszát általában kiszervezik. A vizsgákat készítő testület profiljának ismerete közvetlen hatással van a felkészülési folyamatra, mivel lehetővé teszi a jelölt számára, hogy megfigyelje az egyes intézmények értékelési tendenciáit.

32 Az összehasonlításhoz felhasznált rendelet az 5. régió regionális munkaügyi bíróságának 2012. évi, helyettesítő munkaügyi bírónak kiírt nyilvános versenyvizsgálata volt. Elérhető: http://www.cespe.unb.br/concursos/trt5_12_juiz/arquivos/ED_2_2012_TRT_5___JUIZ_DO_TRABALHO_ABERTURA_REPUBLICA___O.PDF. Hozzáférés: 2019. június 4.

33 Valójában az utolsó pályázatot 2017-ben, a dolgozat eredeti megírása után tartották. Az eredeti idézetet

BRAZIL IGAZSÁGÜGYI ARISZTOKRÁCIA: KIVÁLTSÁGOK, *HABITUS* ÉS STRUKTURÁLIS BÚNRÉSZESSÉG :
fenntartjuk, mivel a témakörében nincs jelentős változás.

a szakmai gyakorlati tevékenység hiperértékelése, miután kialakult egy olyan pontozási hierarchia, amely más magisztrátusi feladatok gyakorlásával kezdődik - a foglalkozás kezdetétől számítva, három évig terjedő és három évnél hosszabb ideig tartó értékekkel - és a következővel végződik

a felsőfokú végzettség megszerzése, amely - amellet, hogy kevesebbet ér - csak akkor garantálja a pontokat, ha legalább öt éven keresztül gyakorolták. A jogi művekben megjelent publikációk értéke is viszonylag jelentéktelen a szakmai gyakorlatért járó pontokhoz képest.

A bírák kiválasztási folyamatának megértése különösen fontos ahhoz, hogy kritikusan megvizsgáljuk a jelöltek érdemeinek állítólagos semlegességét és objektivitását. Elméletileg a jogállamiság elveivel összhangban a bírák versenyvizsgájának mindenki számára egyformán hozzáférhetőnek kell lennie, és objektív módon kell kiválasztania azokat, akik nagyobb tudást és technikai képességeket mutatnak. A gyakorlatban azonban a versenyvizsgák lebonyolítása és eredményei az értékelt tartalmakon és a kiválasztott személyeken keresztül megmutatják a bíróságon belül kialakult bizonyos ideológiai álláspontokhoz való előzetes igazodás előnyeit - ami például a kényes kérdések esetjogi elemzésével ellenőrizhető -, valamint azon jelöltek előnyeit, akik "természetesen" osztják az igazságszolgáltatás egészében uralkodó nézeteket és nézőpontokat.

A kérdés mélyére hatolva, az a fajta tudás, készség és profil, amelyet a kiemelésre kiválasztanak, kifejezi azokat az értékeket, amelyekre az igazságszolgáltatás a struktúráit és a tevékenységét alapozza. Bár ezek az értékek a technikai-tudományos racionalitás kifejeződéseként jelennek meg, meg kell kérdőjelezni, hogy vajon bizonyos társadalmi csoportok sajátos érdekeit képviselik-e. Fel kell tennünk a kérdést, hogy a bírák társadalmi-gazdasági helyzetükből adódóan nem az általuk képviselt érdekek (csak részben tudatos) reprodukálását garantálják-e a toborzás révén, kiválasztva azokat, akikkel azonosulnak, vagy akik képesek alkalmazkodni hozzájuk.

Ha manapság a nyilvános versenyek hivatalosan is nyitva állnak minden jogi diplomával rendelkezők előtt, és ha a jogi diploma megszerzése már nem a jogi elit kizárólagos kiváltsága,³⁴ akkor felmerül a kérdés: hogyan garantálják az érdekek és ideológiák feltételezett reprodukcióját?

■ •

a dokumentumok között. Elérhető: http://www.cespe.unb.br/concursos/trf5_12_juiz/arquivos/ED_1_2012_TRF5_ABT_4_10_FINAL___DEFINITIVO___EDITAL_DE_ABERTURA___04.10.2012.___1715.PDF. Hozzáférés: 2019. június 4.

³⁴ Kétségtelen, hogy az egyetemi diploma Braziliában továbbra is kiváltságos állapot, mivel 2008-ban a 25 és 64 év közötti lakosság mindössze 11%-a rendelkezett ezzel a címmel. Elérhető: <http://memoria.ebc.com.br/agenciabrasil/noticia/2011-04-21/pesquisa-sobre-populacao-com-diploma-universitario-deixa-brasil-em-ultimo-lugar-entre-36-paises>. Hozzáférés: 2018. január 30. A felsőoktatás kiterjesztésének politikájával azonban, különösen a jogi diplomát tekintve, ez az arány, bár alacsony, sokkal

BRAZIL IGAZSÁGÜGYI ARISZTOKRÁCIA: KIVÁLTSÁGOK, *HABITUS* ÉS STRUKTURÁLIS BÚNRÉSZESSÉG :
magasabb, mint más idők számai. A jogi kurzusok száma eléri a riasztó

Bár a bírói kar kiválasztási folyamata formálisan demokratizálódott, elmondható-e, hogy a gyakorlatban továbbra is a gazdasági és politikai elit többségi tagjai kerülnek ki? ³⁵

A bírák nyilvános kiválasztási eljárásának nehézsége, költsége és módszertana részben ezeket a kérdéseket kezeli. A sikeres jelöltek általában a tehetségesek közül kerülnek ki, mivel a vizsgákra való felkészülés költségei igen magasak, és általában csak a leggazdagabb családok tudják fenntartani. Ők egyben a kulturális elit képviselői is, mivel az ilyen típusú oktatási tőke családi egységen belüli felhalmozása nagyon fontos a hajlandóság kialakulásához, hogy finanszírozzon és ösztönözzön leghelyesebb, hogy az átmenethez vezető képzést. Ami a költségeket illeti, ezek a legjobb egyetemek kapuit megnyitó minőségi alapképzéstől kezdve a napi akár tíz órát a tanulmányoknak szentelő kizárólagos pénzügyi kapacitáson, az előkészítő tanfolyamok havi díjain át egészen az *edző* felfogadásáig terjednek. ³⁶

1240, ami magasabb, mint a Kínában, az Egyesült Államokban és egész Európában létező tanfolyamok száma (a CNJ által 2010-ben végzett felmérés; TENENTE, 2017). Elérhető a következő címen: <https://g1.globo.com/educacao/guia-de-carreiras/noticia/brasil-tem-mais-faculdades-de-law-than-china-and-us-and-europe-together-saiba-como-se-destacar-no-mercado.ghtml>. Hozzáférés: 2018. január 30. Ez a bővülés azonban, amely kezdetben a lehetőségek demokratizálódását jelenthette volna, sokkal inkább az alacsony színvonalú műszaki oktatás tömegessé válását jelenti (SILVA JUNIOR, 2017).

³⁵ Az AMB "Az AMB szeretné hallani Önt" című felmérésére válaszoló bírák 26,9%-a nyilatkozott úgy, hogy szüleik "jövedelmi kategóriája" magasabb volt, mint a 20 minimálbér. A felmérés a jövedelmet csak egyszer említi, és végül többet takar el, mint amennyit feltár. Ez az összeg ma 19 080,00 R\$ jövedelmet jelentene; ezért, mivel csak a 20 fizetés feletti jövedelmekre kérdezzük rá, nem tudjuk például, hogy a bírák hány százaléka rendelkezik 10 000,00 R\$ és 19 000,00 R\$ közötti vagy 5 000,00 R\$ és 10 R\$ közötti családi jövedelemmel. Nem ismerjük a szélsőségeket sem, azaz azokat a bírákat, akik legfeljebb egy minimálbéres és 50 fizetés feletti jövedelemmel rendelkező családokból származnak. Ami a kulturális tőke reprodukcióját illeti, a felmérésre válaszoló előjárók 30,6%-a állította, hogy az apja "teljes egyetemi diplomával" rendelkezik, ami nyilvánvalóan nem túl jelentős szám, de a két-három évtizeddel ezelőtti diplomák eloszlását tekintve növekszik (az IBGE szerint 2017-ben a brazilok 51%-a csak általános iskolai végzettséggel rendelkezett). Az igazságszolgáltatásról szóló információk a következő címen érhetőek el: <http://www.amb.com.br/novo/wp-content/uploads/2015/12/Research-PDF.pdf>. Az oktatásra vonatkozó adatokért lásd: <https://agenciadenoticias.ibge.gov.br/agencia-news/2013-agencia-de-noticias/releases/18992-pnad-continues-2016-51-of-population-with-25-years-old-ors-ors-over-in-brazil-possessed-only-complete-fundamental-education.html>. Hozzáférés: 2018. május 5.

³⁶ A versenyvizsga-edző egy új eszköz, amely Brazíliában még mindig fejlesztés alatt áll. Ez abból áll, hogy a vizsgák minden fázisában szakembert alkalmaznak, aki elkíséri a jelöltet, és felkészíti őt a tanulás mikéntjéről és mikéntjéről kezdve a viseletig és a viselkedésig a bemutatott sajátosságoknak megfelelően. Ezek a szakemberek általában a közelmúltban kaptak engedélyt a verseny területén (bírók, adóellenőrök, ügyészek stb.), és akár 10 000,00 R\$-t is elkérnek a szolgáltatásaikért, ami jelentősen veszélyezteti az érdemi vitát.

Bár az utóbbi évtizedekben finomodott a bírói pályára való érdemalapú bejutásról szóló diskurzus, amely a már ismertetett nyilvános vizsgák bonyolult folyamatában csúcsosodott ki, a gyakorlatban - a vizsgákra való felkészülés magas költségei miatt - a leendő bírák felvétele továbbra is főként a tehetősebb társadalmi rétegekből történik, ahogyan az a brazil történelem más időszakában is nyilvánvaló volt.

A Fülöp-szigeteki rendeletek (1603), a gyarmati időszak legmesszebbmenő portugál törvényhozása, a legfelsőbb bíróságok (House of Requests, Disembargo do Paço stb.) bírói kinevezésének előfeltételei között a nemesség (gazdasági és társadalmi tőke), az írástudás (kulturális tőke) és a tiszta vér (nem zsidó, pontosabban katolikus származás, ami garantált bizonyos, a korona által osztott és megerősített világnézetet) volt. A szöveget kiegészítette továbbá az a rendelkezés, amely még egyértelműbbé tette a szándékot: elengedhetetlen, hogy az egyén "jól el legyen látva világi javakkal, [hogy] különleges szükségletei ne legyenek okai annak, hogy bármi is elferdítse azt a tisztességet és állhatatosságot, amellyel szolgálnia kell" (ORDENAÇÃOES FILIPINAS, 1870).³⁷

Erre a kérdésre figyelve Schwartz (2011), aki a kérdést a Tribunal de Relação da Bahia (1609-1751) esetében vizsgálja, arra a következtetésre jut, hogy a törvények kimondásának és alkalmazásának fontossága miatt abban az időben bizonyos, társadalmi származáson alapuló kiválasztási eljárásokat vezettek be, nem hagyva figyelmen kívül a gyarmati Brazíliában igen gyakori pártfogás és a pozíciók eladásának együttélését.

A jelenlegi jogrendszerben ezeket a kritériumokat félretették. Brazíliában az impeachment óta egyébként kísérleteket tettek a közfunkciók professzionalizálására, akár úgy, hogy a laikus bírákat tanult bírákkal helyettesítették, akár úgy, hogy megtiltották a bírói és a politikai képviselői funkciók halmozását (CARVALHO, 1996, 165. o.).

Mindazonáltal a jogi területen, különösen az igazságszolgáltatásban azonosítható a társadalmi és politikai tőke felhalmozásán alapuló, a karrierbe való belépés mechanizmusainak állandósága, amelyek nagymértékben az ideológiai és politikai rokonság elsődleges viszonyaitól függenek, a bürokratizált felvételi és előmeneteli eszközök bevezetése ellenére (ALMEIDA, 2016, 244-245. o.).³⁸

37 Fontos megjegyezni, hogy a megvesztegethetetlenség feltételezett garanciáját még mindig felhasználják a bírák magas jövedelmének indoklására, valamint gyakori érv az osztály fizetésemelésére irányuló követelésekben.

38 A Rio Grande do Sul-i jogi elit valóságának egy évtizeddel korábbi helyi elemzése alapján Engelmann (2006) azonosította az állam jogi mezőjének megosztottságát a jognak a társadalmi rend megőrzését szolgáló felhasználása és a társadalmi átalakulást szolgáló alternatív felhasználása között. A szerző akkoriban bizonyos optimizmust mutatott a jogi terület fejlődési lehetőségeivel kapcsolatban, ami véleményünk szerint nem igazolódott be.

Ez a helyzet például az STF minisztereinek kinevezésével, amelyet az 1891-es alkotmány óta a végrehajtó hatalom vezetŐje végez, majd a szenátus megerŐsíti. Ez egy olyan folyamat, amely alapvetŐen politikai jellegŐ, de amelyet ismét egy kizárólag technikai jellegŐ, meritokratikus diskurzus igazol.

Az Alkotmány szövege nem nagyon részletezi az STF bírának kiválasztási eljárását, csak annyit mond ki, hogy a bíróság tagjainak kinevezése a szövetségi szenátus jóváhagyását követŐen a köztársasági elnök kizárólagos hatáskörébe ^{tartozik}³⁹, és hogy a választásnak a 35 és 75 év közötti, jelentŐs jogi ismeretekkel és feddhetetlen hírnévvel rendelkező állampolgárok közül kell történnie. ⁴⁰

Ezek a kritériumok rendkívül bizonytalanok. Ily módon a választás végül is "a szakmai érdemeikért elismert jelöltek" között történik, de kevésbé önmagában e tény miatt, hanem inkább azért, hogy a diplomát egy technikai jellegŐ, köztársasági elvek által motivált döntés kifejezésévé lehessen feltüntetni. ⁴¹

A központi probléma az, hogy annak ellenére, hogy a jogi terület gyakorlatát erősen befolyásolják és olykor meghatározzák a legkülönbözőbb hatalomtípusok (gazdasági, politikai, kulturális stb.), ezt a befolyást a területről szóló domináns diskurzusok nem ismerik el, ami akadályozza a jogtudományi gyakorlat feletti demokratikus ellenŐrzési mechanizmusokat. Az igazságszolgáltatás valójában a semlegesség és pártatlanság racionalista diskurzusával igazolja hatalmát, amely elrejtje cselekvéseinek politikai, gazdasági és kulturális aspektusait.

A jogi mezőben rejlő hatalmi vitákat nem lehet nyers formában kitenni a társadalom elé, különösen most, amikor a jognak apolitikai fölé történő kiterjesztése zajlik, amelynek a választójog és a politikai viták logikáján kívül kell igazolást találnia. ⁴² E legitimitáció keresése során a jogi terület szereplői a szakmaiságról szóló diskurzusra és arra a technikai formalizmusra támaszkodnak, amellyel állítólagosan tevékenységüket végzik, ami végül elrejtje azokat a politikai, gazdasági és társadalmi érdekeket, amelyek áthatják a területet és befolyásolják annak gyakorlatát.

Egyszerűbb megjegyezni, hogy a bírósági bírói állások ötödének betöltésénél is a politikai hovatartozás a meghatározó (az OAB és a

39 A Brazil Szövetségi Köztársaság Alkotmányának 84. cikke, XIV. szakasza.

40 A Brazil Szövetségi Köztársaság Alkotmányának 101. cikke, *caput*.

41 Ez a döntés az elnök által kívánt politikai teljesítményt nyújtó, de elismert szakmai kompetenciával rendelkező személyek között "az ellenfelek, a szövetségesek és maguk a szakemberek kritikájának elkerülésére szolgáló stratégiaként működik" (DA ROS, 2012, 160. o.).

42 A politika feletti joghatóság kiterjesztésének mint politikailag érdekelt elitmozgalomnak az új alkotmányosság kialakulásával összefüggésben történő leírását lásd Hirschl (2004).

Ez azonban meghatározó tényező a szakmai előmenetel folyamataiban és mechanizmusában is, bár kevésbé egyértelműen. Ez azonban a szakmai előmenetel folyamatait és mechanizmusait is meghatározza, bár kevésbé nyilvánvaló módon. Az előmenetel objektív kritériumok (termelés, szolgálati idő stb.) és vállalaton belüli választások kombinációjától függ. Így azok a bírák, akik politikai és ideológiai rokonságot mutatnak társaikkal, nagyobb esélyt kapnak az előléptetésre és a karrierjük sikerére, mivel nagyobb valószínűséggel vonzanak magukra szavazatokat.

Összefoglalva, bár az igazságszolgáltatás olyan eljárásokon keresztül működik, amelyek semlegesnek, politikai és ideológiai elfogultságtól mentesnek mutatják magukat, nem szabad figyelmen kívül hagyni azt a tényt, hogy ezek az eljárások hatalmi eszközként működnek, amelyek konkrét hatása aviselkedésnek a hegemon szemlélethez és értékekhez való igazítását kényszeríti ki a területen - a nyilvános versenyvizsgára jelentkezőkkel kapcsolatban a bírák egész pályafutásuk során.

A kiválasztási és előmeneteli eljárások hatékony mechanizmusok az előre meghatározott hegemon értékektől eltérő perspektívák formálására, abban az értelemben, hogy "kizárják" azokat, akik a tábor *habitusával* ellentétes beállítottságúak, és "büntetik" azokat a fiatal bírákat és előljárókat, akik ellenállnak ennek az alkalmazkodásnak, megnehezítve az előmenetelüket. Hírhedt, hogy a "lábadó" helyettesítő bírákat a lehető legtovább az első szinten tartják, illetve távol tartják őket a tábor játékszabályait meghatározó hatalmi terektől, a karrierjük előrehaladásának egyéb lehetséges akadályai mellett.

A bírói pályára való belépés anyagi feltételei szempontjából fontos megjegyezni, hogy mind a részvételhez, mind a kiválasztási folyamatban való sikeres részvételhez szükséges érdemek egy olyan gazdasági, társadalmi és kulturális tőke megszerzésétől függenek, amely a legtöbb ember számára nem áll rendelkezésre, és amely folyamat a szakma gyakorlása során a fejlődés dinamikájában végigvonul. Ezért arra a következtetésre jutunk, hogy a szélsőséges gazdasági és társadalmi egyenlőtlenségek körülményei között, amelyek között a bírák kiválasztási folyamata Braziliában zajlik, fontos tényezőket jelentenek a jogi területnek mint a hatalmi elit szinte kizárólagos terének megőrzésében, amint azt az alábbiakban látni fogjuk.

4. AZ IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁS HABITUSA

A brazil bírák társadalmi-gazdasági profiljának, valamint a bírói pályára való belépés és az ottani siker lehetőségeit meghatározó anyagi és politikai feltételek bemutatására tett kísérletünk célja annak bizonyítása, hogy a *gazdasági, társadalmi és kulturális tőkék döntően befolyásolják a bírói habitus kialakulását, amely nemcsak a pályára lépésnek és a pályán való sikernek kedvez, hanem erős affinitást eredményez a gazdasági, politikai és kulturális elit értékeivel, érdekeivel és világnézetével.*

Kétségtelen, hogy ez a megértés csak akkor lenne teljes, ha pontos empirikus információkkal rendelkezünk a bírák családi jövedelméről, valamint a szocializáció és a

BRAZIL IGAZSÁGÜGYI ARISZTOKRÁCIA: KIVÁLTSÁGOK, *HABITUS* ÉS STRUKTURÁLIS BÚNRÉSZESSÉG :
felhalmozás összefüggéséről.

a pályára lépést megelőző tőke. Ezen adatok hiánya ellenére azonban arra következtethetünk, hogy a bírói felvételi eljárás sikeréhez szükséges költségek és tőke miatt sok bíró már részesült a bírói pályán *megbecsült* érdemek és *szokások* kialakításához szükséges kiváltságokban. A CNJ népszámlálásának hallgatása ebben a kérdésben - akár szándékos, akár nem - azzal a hatással jár, hogy elhomályosítja ezt a kényelmetlen "igazságot", mivel megtagadja az adatokat, amelyek felbecsülhetetlen értékűek lennének bíránk profiljának teljes szociológiai elemzéséhez.

Másrészt a magas fizetések, a felhalmozott kiváltságok és a gazdasági elit pozíciójának egyszerű elemzése elegendő ahhoz a következtetéshez, hogy a brazil bírák a gazdasági és politikai hatalmi elithez hasonló szocializációs tereken osztoznak. A lényeg annak felismerése, hogy egy brazil bíró kivételes gazdasági körülményei döntő hatással vannak egy *olyan habitus* kialakulására, amely mély átfedéseket mutat más hatalmi elitek habitusával. Végül is ugyanazokon a társadalmi és politikai tereken osztoznak, mint a gazdagabb osztályok, és ennek következtében hajlamosak hasonló világnézetet és gazdasági érdekeket feltételezni, amelyek hajlamosak a fennálló rendet támogatni.

Ebben az értelemben Pierre Bourdieu (1989, 242. o.) azt állítja, hogy a jogot előállító és alkalmazó szereplők gyakorlata sokat köszönhet a politikai és gazdasági hatalom birtokosaihoz fűződő rokonságuknak: "Az érdekek közelsége és mindenekelőtt a *habitus* rokonsága, amely hasonló családi és iskolai formációkhoz kapcsolódik, kedvez a világnézetek rokonságának". A különböző érdekek, értékek és világnézetek közötti választásuk "valószínűleg nem az uralkodó számára hátrányos".

A francia szociológus által kidolgozott kategória, a *habitus olyan* világnézetként értelmezhető, amelyet olyan egyének sajátítanak el, akik ugyanazokat a társadalmi tereket foglalják el, és osztoznak a formális, családi és vallási nevelés azonos mechanizmusában (BOURDIEU, 2007, 162. o.). A *habitus szervezi* a gyakorlatokat és az észleléseket, és egyéni cselekvésekben fejeződik ki. Ez egy olyan referencia- és értékelési rendszer, amely fegyelmezi a tudattalan döntéseket. Bourdieu (2005, 356. o.) szavaival élve "folyamatosan irányítja a döntéseket, amelyek, bár nem szándékosak, nem szűnnek meg szisztematikusak lenni, és bár nem kifejezetten egy végső cél érdekében rendezettek és szervezettek, nem szűnnek meg egyfajta cél hordozói lenni, amely *postfestum* fog megmutatkozni".

A jogi területen, akár csak más társadalmi terekben, az azonos *habitusú* egyének közötti kapcsolatok közvetlen *hatással* vannak a kialakított személyközi kapcsolatokra és az ezen a területen megszerezhető előnyökre. A magisztrátusi pályán sincs ez másképp. Azok, akik alkalmazkodnak a hegemon perspektívákhoz, a mezőben *tárgyasult habitushoz*, annak játékának értelméhez, könnyebben összesítik a támogatást, a jóváhagyást, a szavazatokat, a kedvező beavatkozásokat, amelyek alapvetőek mind a pályára lépéshez és a karrierben való előrehaladáshoz, mind a mezőn belüli hatalmi hely elfoglalásához.

Ez a bírói *habitus*hoz való igazodás nem feltétlenül tudatos. Tapasztalatból tudjuk, hogy általában azok, akik ugyanazokat a klubokat és éttermeket látogatják, hajlamosak hasonló viselkedés- és gondolkodásmódra szert tenni vagy ahhoz alkalmazkodni. Tudjuk, hogy azok, akik hozzáférnek egy bizonyos jövedelmi réteghez és bizonyos társadalmi terekhez (vagy akik ilyen hozzáférés megszerzésére törekszenek), hajlamosak közös érdeklődési körökre, közös ízlésre (utazás, sport, ételek stb.), valamint hasonló vélemények és értékek reprodukálására (BOURDIEU, 2007).

Azok, akik nem osztoznak (nem tudnak vagy nem akarnak alkalmazkodni) egy adott társadalmi tér *habitusának* domináns jellemzőiben, nehezen fognak tudni integrálódni vagy hasznot húzni az ott kialakult kapcsolatokból. Az igazságszolgáltatásban a magas gazdasági színvonal, a megszerzett ízlés "kifinomultsága", az ügynökök által megtestesített érdekek és hatáskörök sajátosságai miatt a szükséges kiigazítás a legtöbbször számára konkrétan lehetetlen. Már az új bírák kiválasztási folyamata is kizárja azokat, akik nem tudtak alkalmazkodni (vagy sikeresen szimulálni az alkalmazkodást). A szakmai előmenetel mechanizmusai és a területen belüli belső viták gondoskodnak a bírói *habitus* domináns jellemzőinek kialakításáról és érvényesítéséről. Azoknak, akik nem rendelkeznek ezekkel a tulajdonságokkal, ténylegesen kevesebb esélyük lesz a bírói pályára lépni vagy a bíróságokba jutni. Ez azokra is igaz, akik tudatosan döntenek úgy, hogy a játék menetével szemben állnak, és olyan álláspontokat képviselnek, amelyeket nem osztanak, vagy vitatják az uralkodó értékeket.

Amint láttuk, a bírói pályán az előléptetések a szolgálati idő és az érdemek alapján, felváltva történnek.⁴⁴ Vannak bizonyos mechanizmusok az eljáráshoz kapcsolódó politikai játszma megkerülésére vagy legalábbis mérséklésére, különösen a szolgálati idő alapján történő előléptetés esetében, amikor a bíróság csak a tagok kétharmadának indokolással ellátott szavazatával utasíthatja el a legidősebb bíró előléptetését.⁴⁵ Érdemi előléptetés esetén, amelyet a képzéseken való részvétel mellett a termelékenység és a teljesítmény objektív kritériumai alapján ítélnék oda, annak a bírónak az előléptetése, aki

■ •

⁴³ Nem állítjuk, hogy az elitek tagjai tudatosan tartoznak egy társadalmilag elismert osztályhoz, és ettől kezdve szervezik meg kollektív cselekvéseiket. "Mindazonáltal ahhoz, hogy megértsük, amit vizsgálni szándékozunk, meg kell jegyeznünk valamit, amit a gazdagok, hatalmasok és előkelőségek összes életrajza és visszaemlékezése világossá tesz: függetlenül attól, hogy egyébként milyenek, e magas körökben az emberek egymásba fonódó "csoportok" és bonyolultan összefonódó "kis egyházak" sorában vesznek részt. Van egyfajta kölcsönös vonzalom azok között, akik "ugyanazon a teraszon ülnek" - bár ez gyakran csak akkor válik világossá számukra és mások számára is, amikor szükségét érzik, hogy határvonalat húzzanak. Csak akkor zárják össze soraikat a betolakodókkal szemben, amikor közös védelmükben megértik, hogy mi a közös bennük" (MILLS, 1981, 20. o.).

⁴⁴ A Brazil Szövetségi Köztársaság Alkotmányának 93. cikkének II. pontja.

⁴⁵ A Brazil Szövetségi Köztársaság Alkotmányának 93. cikke II. pontjának d) alpontja.

háromszor egymás után vagy ötször egymás után szerepel a bíróság által kiválasztásra készített listákon.⁴⁶

Az előmeneteli egyenlőség formális garanciáinak e mechanizmusai ellenére gyakori, hogy a bírák a bírói elit *megszokott* pozícióitól eltérő kritikus teljesítményük miatt nem jutnak előrébren a felsőbb bíróságokba, így kiszolgáltatva őket a szolgálati idő alapján történő késői előmenetelnek, amelyet végső esetben a bíróság tagjai kétharmadának akarata még mindig megakadályozhat.

Ezért az igazságszolgáltatásnak is vannak olyan mechanizmusai, amelyekkel a játék értelmével ellentétes beállítottságú egyének *habitusát* adaptálja, vagy végső esetben elszigeteli őket az intézményen belüli hatalmi instanciáktól, valamint olyan eljárások, amelyek képesek semlegesíteni azoknak a vitatott tendenciáit, akiknek sikerül a gazdasági és társadalmi erőforrások szűkösségének és más kedvezőtlen körülményeknek a társadalmi kontextusából bírói rangra emelkedniük.

Maga a bírói tisztségbe való beiktatás hivatalos aktusa a "társadalmi mágia" (BOURDIEU, 2014, 391. o.) rítusaként működik, amely automatikusan egy sor olyan feltételezett tulajdonságot tulajdonít az új cím viselőjének, amelyek új funkciójához kapcsolódnak, mint például a becsületesség, intelligencia, bölcsesség, igazságérzet stb. Ezeket a tulajdonságokat gyorsan elsajátítják, mintha magából az egyénből erednének. Egy nyilvános versenyvizsgán a bíróvá válás érdekében az utolsó jóváhagyott és az első besorolt között jelentéktelen különbség - de az üres álláshelyeken kívül centimális különbség, amely gyakorlatilag semmit sem mond arról, hogy a jelöltek képesek-e jól ellátni a funkciót - a határát jelenti annak a varázslatos világnak, amely a legújabb bírákat megkoronázza.

5. A BRAZIL IGAZSÁGÜGYI ELIT: NAGYFOKÚ ERKÖLCSTELENSÉG ÉS STRUKTURÁLIS BŰNRÉSZESSÉG? Ha a pályafutásuk kezdetétől fizetett magas fizetések, valamint a tisztségből származó hatáskörök és presztízs azonnal a gazdasági elit állapotába vezetik az új bírákat, milyen következményekkel jár ez a pozíció?

Az elit kifejezés olyan kisebbségi csoportra utal, amely olyan kivételes hatalommal rendelkezik, amelytől a többség részben vagy egészben megfosztott. Az elitek úgy tűnnek ki, hogy másoknál több olyan elemmel és tapasztalattal rendelkeznek, amelyeket a társadalmi szférában értékelnek. "Az elit egyszerűen az a csoport, amelyiknek annyi van, amennyi csak lehet, beleértve - általánosságban szólva - a dinhe-rot, a hatalmat és a presztízst" (MILLS, 1981, 17. o.).

A brazil bírák esetében a kifejezés legalább két értelemben alkalmazható. A bírák presztízsük miatt elitnek számítanak más társadalmi csoportokkal szemben,

46A Brazil Szövetségi Köztársaság Alkotmányának 93. cikke II. bekezdésének a) pontja.

Ezen túlmenően a felsőbb bíróságokon dolgozó bírák a tanári szakmán belül is elitet alkotnak, mivel kiemelkednek, és bizonyos mértékig ráerőltetik magukat kollégáikra.⁴⁷ Az első értelemben a magisztrátusi funkció pusztá gyakorlása, a magisztrátus presztízsénél fogva, a magisztrátusi pályán belüli elit.

A törvényhozói hatalomból eredő társadalmi presztízs és a brazil karrier kezdetétől fogva fizetett igen magas fizetések alkalmasak arra, hogy elit státuszt tulajdonítsanak az e pozíciót betöltő személyeknek. A brazil bírák nemcsak az ország gazdasági elitjét, hanem a közszolgálat,⁴⁸ a bírói kar, sőt a jogi szakemberek elitjét is jelentik.⁴⁹

Érdeemes hozzátenni, ahogy Almeida (2014, 87. o.) leírja, hogy "az elitpozíciókat a gazdasági és kulturális tőkék, valamint az egyes területek tőkéinek kumulatív kombinációja határozza meg", és soha nem az érdemek egyszerű kérdése, ahogyan azt a bírói pályára való belépés és felemelkedés folyamataiban általában indokolják.

A brazil bírák elitstátuszának fontossága és következményei ellenére azonban kevés szó esik arról, hogy ez a pozíció hogyan teszi lehetővé a gazdasági, politikai és igazságügyi elit *sajátos* szokásai közötti hasonlóságok elterjedését, fenntartását és elmélyítését. Ez a közelítés gyakran olyan megállapodásokban nyilvánul meg, amelyek - enyhén szólva - nem túl átláthatóak, mint például az, amely 2018 második felében 16,38%-os bérkiigazítást garantált a szövetségi bírák számára, dacolva a közbeszéddel, hogy

47 Brazília esetében a magisztrátusok még mindig egy történelmi elitet alkotnak, amely a nemzeti állam megalakulásának idején talán a legfontosabb volt (CARVALHO, 1996), és amelynek a mai napig sikerült megszakítás nélkül a hatalom legmagasabb szintjén maradnia, a különböző politikai átmenetek ellenére. A legújabb kutatások, amelyek főként a bírói elitnek a hatalmi mező más instanciáiban (állami szervek) nyújtott múltbeli teljesítményére összpontosítanak, úgy tűnik, arra mutatnak rá, hogy a bírák más hatalmi elitek között való keringése továbbra is az ideológiai homogenizáció fontos tényezője, valamint egyfajta előfeltétele a jogi mező legmagasabb pozícióiba vezető politikai jelzéseknek (ALMEIDA, 2016).

48 Bourdieu (2013, 371. o.) szerint "a különböző típusú tőkék hordozói azért dolgoznak, hogy megőrizzék vagy növeljék vagyonukat, és ennek megfelelően támogassák vagy javítsák a társadalmi térben elfoglalt pozíciójukat". Az új polgári elitek, az állam nemessége, "que deben su poder al concurso y al título escolar, invo- can [...] el mérito o el don", hogy igazolják kiváltságaikat (BOURDIEU, 2013, 371. o.).

49 Még ha azzal lehet is érvelni, hogy egyes ügyvédek olyan vagyonokat szereznek, amelyek exponenciálisan meghaladják egy bíró keresetét a jog gyakorlása során, nem lehet a siker és a meggazdagodás kivételes eseteit általános szabálynak tekinteni. A Nemzeti Foglalkoztatási Rendszer (Sine) által az elmúlt tizenkét hónapra vonatkozóan közzétett felmérés szerint a több mint nyolc éves tapasztalattal rendelkező ügyvédek átlagfizetése egy tekintélyes ügyvédi irodában 10 226,81 R\$. A pályakezdő ügyvédek havi átlagfizetése viszont 2 478,64 R\$. Az adatok a következő címen érhetőek el: <https://www.sine.com.br/media-salarial-para-advogado>. Hozzáférés: 2017. augusztus 9. Emlékeztetünk arra, hogy a szövetségi bírák belépő szintű fizetése majdnem háromszorosa a nagy ügyvédi irodák tapasztalt jogászáinak havi átlagjövedelmének.

a gazdasági megszorítások és a közkiadások ellenőrzése, amelyek az évtized közepe óta uralkodnak a brazil politikában.⁵⁰

Végül is ez az elitek közötti rokonság Mills (1981, 399. o.) szerint a "magas erkölcsstelenség" szövegét hozza létre, mivel strukturális cinkosságot hoz létre közöttük. A brazil bírák ugyanis inkább a gazdasági és politikai elittel azonosulnak, osztoznak *habitusuk* számos *jelmű*, mint az átlagpolgárokkal. Radikálisan eltávolodik az emberek túlnyomó többségének életkörülményeitől, akiknek a konfliktusairól neki kell döntenie.⁵¹

Ezzel szembeesülve nem tehetünk mást, mint hogy elgondolkodunk azon, hogy milyen mértékben lehetséges a rendkívüli kiváltságok pozíciójából valódi megértést vagy empátiát kifejleszteni olyan követelésekkel kapcsolatban, amelyek nem illenek az életünkhöz, de paradox módon a legtöbb ember érdekeit képviselik. Ebben az értelemben a meglehetősen egyenlőtlen és privilegizált *habitusban* való osztozás, amely általában antidemokratikus érdekeket táplál és a kiváltságok fenntartására törekszik, számunkra összeegyeztethetetlennek tűnik a demokratikus előjogok gyakorlásához szükséges egyenlő feltételek hatékony előmozdításával.

A probléma két okból is súlyos, különösen az igazságszolgáltatás tekintetében. Először is azért, mert az arisztokratikus kiváltságok elutasítására épülő, az egyenlőség és a szabadság elvein nyugvó ROL-ban a bírák rendkívüli gazdasági fölénye és az általuk biztosított társadalmi kiváltságok ellentétesek a jogrend által meghatározott erkölcsi elvekkel. De azért is, mert a politikai elittel ellentétben, akik felett mindig is fennáll a választójog általi újbóli kinevezés lehetősége, a bírói elit élethossziglan gyakorolja tisztségét, demokratikus ellenőrzéstől mentesen.

Az általunk kifejtett erős kritika ellenére fontos szem előtt tartani, hogy az intézmények, köztük az igazságszolgáltatás történetét két narratíva találkozása jellemzi: igazsága az egyének testébe beírt hajlamok (szubjektív történelem) és a területen objektívált tendenciák (objektív történelem) közötti dialektikában valósul meg; több

50 *FolhadeS.Paulon* jelentése arról számolt be, hogy Dias Toffoli és Luiz Fux bírák közvetlenül tárgyaltak az akkori elnökkel, Michel Temerrel, azzal érvelve, hogy az emelés a bírák által kapott vitatott lakhatási támogatás pótlására szolgálna - véleményünk szerint tehát elismerve, hogy a támogatás nem kompenzációs jellegű, hanem indokolatlanul jövedelmező. Elérhető: <https://www1.folha.uol.com.br/mercado/2018/08/temer-e-supremo-fecham-acordo-por-reajuste-de-1638-a-juizes.shtml>. Hozzáférés: 2019. március 25.

51 Wolkmer emlékeztet arra, hogy a gyarmati politikai-jogi tapasztalat megerősítette azt a valóságot, amely Brazília történelmében folyamatosan ismétlődni fog: az elit és a lakosság hatalmas tömegei közötti szakadékot (WOLKMER, 2010, 63. o.). Ugyanebben az értelemben Carvalho (2017) elítéli, hogy a "nép hiánya" lenne köztársaságunk eredendő bűne; egy olyan bűn, amelyet még nem békítettek ki.

konkrétan az egyének által e társadalmi terekben elfoglalt pozíciókban és funkciókban. Ez azt jelenti, hogy az intézmény és az egyének közötti viszonyban nem lehet redukcionista manicheizmus: sem az igazságszolgáltatás nem szerveződik teljesen köztársaságellenes struktúrává, amely képes megrontani minden oda belépő ágenszt, sem pedig az intézménybe belépő alanyok egyáltalán nem szabadok vagy hajlandók csak a saját hasznukra dolgozni.

Itt felhívjuk a figyelmet arra a tényre, hogy a sajátos történelmi körülmények miatt - amelyek mindenekelőtt i) a nemzeti jogi mező felépítésének és fejlődésének módjával, valamint ii) az igazságszügyi elit reprodukciós profiljával függenek össze - e két történelem kombinációja Braziliában sokkal inkább a hatalmi elit számára kialakított exkluzív környezet kialakulásának kedvezett, amely arisztokratikus módon a *status quo* megőrzésére törekszik, vagy rosszabb esetben a demokratizálódó mozgalmakra reagál.

Nyilvánvalóan nem az igazságszolgáltatás az egyetlen intézmény, amelyben az arisztokratikus szellem⁵² kifejeződik Braziliában. Minden bizonnyal azonban ez az a struktúra, amelyben a személyes érdemekről és a feltételek egyenlőségéről szóló liberális diskurzus és az erények nemességéről és a kiváltságok szükségességéről szóló régi felfogás közötti ellentmondás a legvilágosabban megjelenik.

Igaz, hogy egy ROL-ban, mint Brazília esetében, formálisan elutasítanak minden kiváltságot, és a szabadságot és az egyenlőséget a politikai rend alapjává nyilvánítják. A brazil igazságszolgáltatás a legmodernebb jogi és politikai elvek szerint szerveződik. A bírói tevékenység gyakorlása az alkotmány és a törvények hatálya alá tartozik. A bírák önkényét formálisan egy ~~ostt~~ eljárás rendszer és a törvény és az alkotmány tiszteletben tartásának biztosításáért felelős felsőbb bíróságok korlátozzák. A bírói tisztség gyakorlása nyilvános versenyvizsgán való jóváhagyástól függ, amelyhez elméletileg bárki hozzáférhet, aki jogi diplomával és némi tapasztalattal rendelkezik a jogi tevékenységekben. A bírói pályára vágyók gazdasági körülményei, társadalmi és családi kapcsolatai - legalábbis formálisan - nem jelentenek felvételi kritériumot. Elméletileg a vizsgák letétele csak a fáradságos felkészülésen és a személyes érdemeken múlik.⁵³

52 Az arisztokrácia (ἀριστοκρατία) kifejezés szó szerint a legjobbak (ἄριστος/arisztosz) uralmát (κράτος/kratosz) jelenti. A szó görög eredetije szerint a legjobbak azok, akiket erénnyel (ἀρετή/aretê), bölcsességgel és tudással ruháztak fel, és ezért nekik jár az uralkodás kiváltsága. A hatalmi privilégiumhoz általában a nemesi vágy társul, hogy fenntartsák a kiváltságos állapotból fakadó társadalmi, gazdasági és politikai viszonyok átadásának és ellenőrzött reprodukálásának állapotát. "Ideológiailag a nemesség a maga kiváltságaival az erény gyümölcse" (MARTIGNETTI, 1998, 833. o.).

Egy nemrégiben készült tanulmány szerint Braziliában létezik egyfajta konkurenciaideológia, az a meggyőződés, hogy az állami vizsgák "a legképzettebbeket, legképzettebbeket és legalkalmasabbakat veszik fel". Azonban a kiterjedt kutatás révén

A kiváltságok igazságszolgáltatáson keresztül történő fenntartása, bár a személyes érdemek uralkodó diskurzusa által leplezve, általában a kedvezőbb gazdasági helyzetű osztályok keretein belül ellenőrzött és fenntartott. Ennek következménye az arisztokratikus szemlélet és bizonyos ideológiák vagy világnézetek újratermelődése az igazságszolgáltatáson belül, amelyeket a benne lévő személyek kiváltságos körülményei alakítanak.

Még mindig az intézmény és az egyén kapcsolatáról: ahhoz, hogy egy jogintézmény jól működjön, elengedhetetlen, hogy a "diszpozíciók cinkossága" fennálljon, vagyis fontos, hogy a szereplők valamilyen módon jól érezzék magukat a cselekvési terükben. Ily módon gyakori, hogy a jogi terekben objektívált jellemzők inkább az egyéneket vonzzák, akiknek már megvan az önkéntes hajlandóságuk arra, hogy ezeket legitimnek fogadják el. Másrészt ezek a "strukturált struktúrák" (BOURDIEU, 2014, 233. o.) azokat az alanyokat ajánlják, akik a legjobban teljesítik az osztály és a mező reprodukciós érdekeit, általában elismeréssel és a siker más formáival.

Bourdieu (2001, 193. o.) szerint a viselkedés szabályozottságának és merevségének növekedésével - amit éppen a közfunkciók közül a régebbi és jobban kodifikált szakmákban, például az igazságszolgáltatásban találunk - az egyének a pozíciójával való azonosulása is egyre nagyobb; és ez az azonosulás hajlamos túllépni azokon a bürokratikus tereken, ahol a funkcióik gyakorlása zajlik, és átvenni a köztisztviselő életének minden aspektusát. Minél nagyobb az azonosulás, annál nagyobb a társadalmi függés az egyén pozíciójától.

A szerző így magyarázza a "kispolgárok", általában a ^{középosztályok}⁵⁴ erős hajlamát arra, hogy egzisztenciális gyakorlatukba beépítsék - vagy legalábbis úgy tűnjön, hogy beépítik - a jó közszolgálati gyakorlat által megkövetelt erényeket, amelyeken ~~erények~~ ^{erények} múlik: tisztesség, alaposág, szigor és az erkölcsi felháborodásra való hajlam (BOURDIEU, 2001, 190. o.).

■ •

Egy 2001 és 2010 közötti pályázati felhívásokkal végzett empirikus vizsgálat kimutatta, hogy a versenyvizsgák nem a "legtapasztaltabb szakembereket, sem az oktatási rendszer legjobb végzőseit" választják ki, hanem azokat veszik fel, akik a legsikeresebbek a vizsgákra való felkészülésben, különösen a feleletválasztós kérdések fázisaiban (FONTAINHA *etal.*, 2015, 693. o.).

⁵⁴ Hangsúlyozzuk, hogy a középosztályokat nem a tulajdonviszonyok szempontjából értjük, eltávolodva a marxista vitáktól, hanem a fogalom weberiánus továbbfejlesztése alapján, figyelve a bürokráciák kialakulására, amelyekben ezek a társadalmi rétegek helyet kapnak - ahogyan azt Mills (1951) megfigyelte, aki szembeállítja a kisbirtokosságon alapuló régi középosztályt és a *fehérgallérosok* új középosztályát, vagy Goldthorpe (2000), aki az új középosztályt azért különbözteti meg a munkásosztálytól, mert az előbbi tagjai stabilabb munkahelyekkel és fizetéssel rendelkeznek, amelyek kevésbé kapcsolódnak közvetlenül a termeléshez. A brazíliai osztályokról szóló kortárs vitát lásd Salata és Scalon (2012), valamint a marxizmus területén Boito Junior (2007).

Brazíliában, ahol a középosztály, amely akkoriban nagyrészt a rabszolgamunka kiterjedtsége és tartóssága miatt kialakuló kis termelési sokféleség eredményeként alakult ki, megszokta, hogy a közszolgálatban és a politikai pártfogásban - gyakran mindkettőben - látja a stabilitás és a társadalmi felemelkedés egyetlen lehetőségét, a pozícióval való azonosulás gyakran az államapparátushoz való odaadó viszonyhoz vezet, amelyhez társadalmi reprodukciója szorosan kötődik. A brazil igazságszolgáltatás konkrét esetében e folyamat legsúlyosabb következményei közé tartozik az a hipnotikus képzet, amelyet a lakosság egy része táplál a bírákról - egy olyan hit, amelynek végül maguk a bírák lesznek a legfőbb hívei és hirdetői.

A brazil bíróvá válás leggyakoribb útját jól ismerik azok, akik valamilyen módon részt vesznek az ország jogi oktatásában, vagy ismerik azt. Ez a közép- és felsőbb osztályokból származó, nagy mennyiségű felhalmozott kulturális és gazdasági tőkével rendelkező családokból származó, az ország legjobb alap- és középiskoláiban képzett fiatalokat érinti, akiknek az érettségi végén elegendő - gyakran még mindig családi eredetű - anyagi forrásuk van ahhoz, hogy még néhány évet fektessenek az előkészítő tanfolyamokba és az egymást követő próbálkozásokba, hogy megszerezzék a hűn áhított - és "megérdemelt" - érettségi jegyet. A kinevezést követően, egy állami varázslattal, a kevés vagy semmilyen gyakorlati tapasztalattal nem rendelkező (gyakran "munkanélküli") egyetemisták állapotából azonnal az ország egyik leghagyományosabb elitjének tagjaivá válnak. Ezért bizonyos értelemben, társadalmilag, mindent, ami Ők, az apparátusnak köszönhetnek, az anyagi függetlenségüktől kezdve a presztízsig, amelyet ettől a pillanattól kezdve a társadalom nekik tulajdonít.

Fontos még egyszer hangsúlyozni, hogy itt nem determinizmusról van szó, hiszen nem minden bírói pályára törekvő egyén cselekszik vagy kezd el így cselekedni, amint bíróvá válik. Ezek olyan strukturális feltételek, amelyek a terület kialakulása óta jelen vannak. Ezek többé-kevésbé merev struktúrákhoz kapcsolódnak, amelyeket a deviáns diszpozíciók nem könnyen alakítanak át. Éppen ellenkezőleg, a leggyakoribb, hogy az egyén előbb adja fel, minthogy legyőzné az intézményt.

Érveinkből nem lehet arra következtetni, hogy minden előjáró alapvetően erkölcsstelen, vagy hogy szükségszerűen tudatában vannak az aszimmetrikus hatalmi viszonyoknak, amelyekben részt vesznek. Elemzésünk itt Bourdieu *habitus* fogalmára épül, pontosan azért, mert ez magyarázza meg, hogy a társadalmi cselekvések szinte mindig a látogatott társadalmi terekben szerzett értékeken és referenciákon alapulnak, amelyeket hajlamosak naturalizálni (szükségszerűnek tekinteni). Bár az igazságszolgáltatás területén tevékenykedő ügynök tudatában lehet azoknak az értékeknek és referenciáknak, amelyek álláspontjait és cselekedeteit motiválják, ezek általában prereflexívek. Ebben az értelemben beszélhetünk strukturális cinkosságról, amely a jobb siker esélyeit a területen garantáló perspektívákhoz való alkalmazkodás és a kialakulás mechanizmusain keresztül valósul meg, olyan cinkosságról, amely gyakran az igazságügyi struktúrát alkotó és az azt elfoglaló és attól függő szereplőket formáló hatalmi dinamikák által meghatározott szükségletekből ered.

Nyilvánvaló, hogy vannak korrump férfiak és nők a tisztességes intézményekben, ahogyan vannak tisztességes férfiak és nők a korrump intézményekben is. Amikor azonban az intézmények sokakat megrontanak a bennük élők közül, akkor bekövetkezik az, amit Mills a magas erkölcstelenség intézményesüléseként azonosít (MILLS, 1981, 399. o.). Ez nem tudatos vagy kívánt erkölcstelenség, hanem strukturális erkölcstelenség, mivel a hatalom gyakorlása - a magisztrátus esetében a bírói hatalom gyakorlása - olyan struktúrába illeszkedik, amely ellentmond saját elveinek (vagy legitimációs diskurzusainak).

Bourdieu (2004, 20. o. és a továbbiakban) szerint bármilyen területről is legyen szó, az mindenekelőtt a vita helye. Így az egyének és az intézmények meghatározhatják azoknak a területeknek a szerkezetét, ahol tevékenykednek, az általuk felhalmozott tőke mennyisége és súlyuk aránya szerint, amely a többi szereplő összes súlyának összegétől függ.

Ez nem szociológiai determinizmus abban az értelemben, hogy bárki, aki egyesületekhez csatlakozik, szükségszerűen az adott intézmény szerves részeként fog gondolkodni és cselekedni. Az egyéneknek életük során szerzett diszpozíciói, *habitusai*, "állandó, tartós létmódjai" vannak, amelyek arra készítik a férfiakat és nőket, hogy ellenálljanak a tábornak, vagy egyszerűen csak ússzanak az árral.

A mezőnek való ellenállás azonban kockázatos erőfeszítéseken és nagy áldozatokon múlik.

Belsőleg azok a bírák, akik a szakterületük elitjébe kívánnak felemelkedni, nem támaszkodhatnak kizárólag személyes érdemeikre, még akkor sem, ha ezzel indokolják felemelkedésüket. Meg kell felelniük a szakterületük már jól bevált tagjainak. Végül is egy újonnan felvett bíró akarata kevésbé valószínű, hogy érvényesül és megváltoztatja a struktúrákat, mint egy olyan bíró akarata, aki rendelkezik a döntései felülvizsgálatára vonatkozó hatáskörrel. Ugyanennek a bírónak a véleménye viszont "kevesebbet ér", mint a mint a felsőbb bíróságok miniszterének.

Azonban még a legtekintélyesebb brazil bírák között sem oszlik meg egyformán a jogterület befolyásolásának hatalma. A felsőbb bíróságok miniszterei nem egyenlő súlyúak a jogi területen, mivel az az egyén érvényesül, aki a legjobb kapcsolatokat ápolja a területen kívül, különösen a politikában. És ez gyakran a kifejezett akaratok, vélemények és értelmezések tartalmától és technikai minőségétől függetlenül igaz.⁵⁵

A brazil igazságszolgáltatás strukturális erkölcstelenségét elősegítő és fenntartó ellentmondások éppen abból az elit pozícióból erednek, amelyet tagjai elfoglalnak, ami egyértelműen arisztokratikus kiváltságok élvezetét jelenti, bár paradox módon az érdemeikről szóló diskurzus igazolja, amely az egyenlőség formalista és absztrakt megerősítésén alapul, amelyet a társadalmi kapcsolatok és viták konkrét valósága nem igazol. Érdemes kiemelni

■ •

55 "Azok a lehetőségek, amelyekkel egy szinguláris ágensnek lehetősége van arra, hogy a mező erőit alávesse vágyainak, a mező feletti erejéhez, azaz tudományos hiteltőlkéjéhez, pontosabban a tőkeelosztás szerkezetében elfoglalt pozíciójához képest pro- poratívak" (BOURDIEU, 2004, 25. o.).

Mills (1981, 405. o.) egy egyszerű, de nagyon szemléletes passzusa a bürokratikus elitekről:

A karrierista elitnek a felsőbbrendű érdemekkel és kemény munkával, de a kisegyházat választva, gyakran teljesen más okokból, folyamatosan meg kell győznie másokat és önmagát is arról, hogy ő az ellenkezője annak, ami valójában.

Nem szabad alábecsülnünk továbbá azt a pszichológiai komponenst, amely a nyugodt élet keresése során hajlamos arra, hogy szublimálja a körülményekben rejlő ellentmondásokat, amelyek között élünk, különösen akkor, ha olyan helyzetben találjuk magunkat, amely rendkívüli kényelmet kínál egy olyan egyenlőtlen társadalomban, mint a brazil. Azok számára, akik elkötelezettek az igazságosság, az egyenlőség és a szabadság előmozdítása mellett közszereplésük révén, a rendkívüli gazdasági kiváltságokkal járó helyzetük ellentmondását fel kell oldaniuk, hogy helyet adjanak e kényelmes helyzet csendes élvezetének.

A brazil igazságszolgáltatási elit azzal igazolja pozícióját, hogy minden hitét az egyéni érdemekbe helyezi, mint kiváltságainak okába, és ezt mantraként ismételteti - egy olyan ideológiai konstrukció, amely elkerülhetetlenül lealacsonyítja azokat, akik nem jutnak el a legtekintélyesebb pozíciókba, és egyénileg hibáztatja őket kudarcaikért.⁵⁶ A szegénység és a társadalmi egyenlőtlenség minden strukturális okát fel kell száműznie ahhoz, hogy békében élhessen a luxussal és a kiváltságokkal.

A Mills (1981, 399. o.) által említett nagyfokú erkölcstelenség a nyugati demokráciák strukturális jellemzőjének tűnik, amely alól nyilvánvalóan az igazságszolgáltatás sem mentesül. Ez azonban különösen súlyosbodik egy olyan országban, mint Brazília, ahol a múltunk arisztokratikus perspektíváival való szakítás mindig is tárgyalásos és részleges volt (MATOS és RAMOS, 2015). Emellett azt is mondhatnánk, hogy ez annak a következménye, hogy a pénz napjainkban a siker legfontosabb kritériumává vált. A cinikus etikai relativizmus térnyerésével a "birtokolni" ige objektivitása kezd parancsolni a társadalom értékrendjének, és a legjobban fizetett társadalmi funkciók egyben a legtekintélyesebbek is lesznek (FROMM, 2011, 31. o.) - még akkor is, ha a korrupció a gazdagság és az ezzel járó presztízs megszerzésének eszköze. Végül is, nem a kiváltság lenne a legalapvetőbb minden korrupció közül egy olyan társadalomban, amely az egyenlőséget hirdeti meg alapelveként?

56 A "kudarc intézményesüléséről" Brazíliában lásd Freitas (2016).

KÖVETKEZTETÉSEK

Kétségtelen, hogy az arisztokratikus hatalmi struktúrák és a rendkívüli kiváltságok biztosítása egy bizonyos társadalmi csoport számára a demokratikus állam alapelveinek egyértelmű megrontását jelenti.

Bár a brazil igazságszolgáltatást, mint általában a nyugati országokban, diszkurzívan úgy igazolják, mint olyan struktúrát, amely képes szembeszállni a többi hatalom önkényével és túlkapásaival, valamint mint a törvény és az olyan alkotmányos elvek betartásának biztosításáért felelős szervet, mint a szabadság és az egyenlőség, végül saját struktúráin és *habitusán* keresztül elősegíti, hogy tagjai túlzott kiváltságokat kapjanak, és ezzel kiforgatja az általa védelmezni ígért elvek értelmét és megvalósításának lehetőségét.

A pályakezdési rendszer óta a brazil bírói kar hajlamos arra, hogy olyan embereket vegyen fel a soraiba, akik *nagyon* hasonló *habitusban* élnek, különösen a kiváltságos gazdasági körülmények tekintetében, ami veszélyezteti a pluralista és demokratikus jelleget, amelyet a brazil állam alkotmányos chartájában deklaráltan támogatni kíván.

Ráadásul a kivételes fizetések lehetővé teszik a bírák számára, hogy a gazdaságilag szerencsésebbek körébe kerüljenek, illetve ott maradjanak, ami a *habitus* - azaz a világnézetek, érdekek, hatalmi viszonyok, értékek, fogyasztási döntések stb. - asszimilációjához és reprodukciójához vezet. - a gazdasági és politikai elit által megosztott.

Ennek következménye a bírák és a lakosság nagy tömegei közötti elkerülhetetlen távolságtartás, amely olyan aszimmetrikus viszonyba helyezi őket, hogy általánosságban nehezen azonosítható a bírák és az állampolgárok azonos értékkel. Ennek a távolságtartásnak a másik következménye magának a bírói funkciónak a jelentőségének a torzulása, amelyet nem köztársasági kötelességként értelmeznek, amelynek a bíró csupán ~~szó~~ hanem egy életre szóló nemesi kitüntetésként, amelynek kiváltságait a brazil polgárok nagy, hátrányos helyzetű tömege finanszírozza.

HIVATKOZÁSOK

AGÊNCIA BRASIL. *Servidor público acumula cargo e poderá receber mais que o teto, decide STF*, de 27-04-2017. Elérhető a következő címen: <http://agenciabrasil.ebc.com.br/politica/noticia/2017-04/stf-decide-que-servidores-publicos-podem-receber-mais-que-o-teto>. Hozzáférés: 2017. május 1.

ALMEIDA, Frederico de. *Anobrezatogada: a jogi elit és az igazságszolgáltatás politikája Braziliában*. Doktori értekezés (doktori fokozat) - São Paulo-i Egyetem Filozófiai, Irodalmi és Bölcsészettudományi Kar, 2010.

ALMEIDA, Frederico de. Az igazságszolgáltatás elitjei: intézmények, szakmák és hatalom a brazil igazságügyi politikában. *RevistadeSociologiaPolitica*, v. 22, n. 52, p. 77-95, 2014.

ALMEIDA, Frederico de. Jogászok és politika Braziliában: állandóságok és újrapozicionálások. *Lua Nova*, São Paulo, n. 97, p. 213-250, 2016.

BOITO JUNIOR, Armando. *Estado, política e classes sociais*. São Paulo: Unesp, 2007.

BOURDIEU, Pierre. A jobboldal ereje. In: BOURDIEU, Pierre. *Opodersimbólico*, fordította Fernando Tomaz. Rio de Janeiro: Bertrand, 1989.

BOURDIEU, Pierre. A kulturális tőke három állapota. In: NOGUEIRA, Maria Alice (org.). *Escritos de educação*. Petrópolis: Editora Vozes, 1998.

BOURDIEU, Pierre. *Meditaçãoespascalianas*, fordította Sérgio Miceli. Rio de Janeiro: Bertrand Brasil, 2001.

BOURDIEU, Pierre. *Os usos da ciência: por uma sociologia clínica do campo científico*. Denice Barbara Catani fordítása. São Paulo: Unesp Kiadó, 2004.

BOURDIEU, Pierre. *A economia das trocas simbólicas*. 5. kiadás, São Paulo: Perspectiva, 2005.

BOURDIEU, Pierre. *Adisztináció: az ítékezés társadalmi kritikája*. Daniela Kern és Guilherme Teixeira fordítása. São Paulo: Edusp; Porto Alegre: Zouk, 2007.

BOURDIEU, Pierre. *La nobleza de Estado: educación de elite y espíritu de cuerpo*. Alicia Beatriz Gutiérrez spanyol fordítása. Buenos Aires: Siglo Veintiuno, 2013.

BOURDIEU, Pierre. *Az államról: kurzusok a Collège de France-ban (1989-92)*. São Paulo: Companhia das Letras, 2014.

BRAZÍLIA. NEMZETI IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁSI TANÁCS (CNJ). *Censodo Poder Judiciário*. 2014.

Elérhető a következő címen: <http://www.cnj.jus.br/pesquisas-judiciarias/censo-do-poder-judiciario>. Hozzáférés: 2017. augusztus 9.

BRAZÍLIA. NEMZETI IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁSI TANÁCS (CNJ). *Perfil sociodemográfico dos magistrados brasileiros 2018*. 2018. Disponível em: http://www.cnj.jus.br/files/conteudo/arquivo/2018/09/49b47a6cf9185359256c_22766d5076eb.pdf. Acesso em: 2019. március 13.

BRAZIL. GAZDASÁGI, TERVEZÉSI, FEJLESZTÉSI ÉS IRÁNYÍTÁSI MINISZTERIUM.

A szövetségi köztisztviselők és a volt területek köztisztviselőinek javadalmazási táblázata. Brasília, 75. évf., 2018. márc. Elérhető a következő címen: <http://www.planejamento.gov.br/assuntos/gestao-publica/arquivos-e-publicacoes/tabela-de-remuneracao-1>. Hozzáférés: 2018. május 21.

BURGOS, Marcelo; MELO, Manuel; CARVALHO, Maria Alice; VIANNA, Luiz Werneck. *Corpoelma da magistratura brasileira*. 2. kiadás. Rio de Janeiro: Revan, 1997.

CARVALHO, José Murilo de. *A construção da ordem: a elite política imperial*. 2. kiadás. Rio de Janeiro: Editora da UFRJ, 1996.

CARVALHO, José Murilo de. *Opecado original da República: viták, szereplők és események Brazília megértéséhez*. Rio de Janeiro: Bazar do Vento, 2017.

CARDOSO, Luciana Zaffalon Leme. *Uma espiralelitista de afirmação corporativa: páncelezások és kriminalizálások a São Paulo-i igazságszolgáltatási rendszerben folyó viták és a hagyományos politikai viták összefonódásából*. Dolgozat (közigazgatási és kormányzati doktori fokozat) - Fundação Getulio Vargas School of Business Administration of Fundação Getulio Vargas, São Paulo, 2017.

CODATO, Adriano; PERISSINOTO, Renato. Társadalmi osztály, politikai elit és osztályelit: a politika szocialista elemzéséhez. *Revista Brasileira de Ciência Política*, n. 2, p. 243-270, 2009.

DA ROS, Luciano. Hivatásos bírák? A brazil és az egyesült államokbeli legfelsőbb bíróságok tagjainak pályafutása (1829-2008). *Revista de Sociologia Política*, Curitiba, 21. évfolyam, 41. szám, 2012.

DA ROS, Luciano. Az igazságszolgáltatás költségei Brazíliában: feltáró összehasonlító elemzés. *A Brazil Társadalmi és Politikai Elit Figyelőközpontjának hírlevele*, 2. évfolyam, 9. szám, 2015.

DIAS SOBRINHO, José. Etikai és politikai értékelés az oktatás mint közjog vagy mint áru funkciójában. *Revista Educação e Sociedade*, v. 25, n. 88, p. 703-725, 2014.

DUNKER, Christian Ingo Lenz. *Mal-estar, sofrimento e sintonia*. São Paulo: Boitempo, 2015.

ÉCOLE NATIONALE DE LA MAGISTRATURE, 2013-as adatok (a legutolsó elérhető). Elérhető a következő címen: <http://www.enm.justice.fr/sites/default/files/rub-devenir-magistrat/grille-indiciaire-magistrats.pdf>. Hozzáférés 2018. május 21.

ENGELMANN, Fabiano. *Sociologia do campo jurídico: juristas e usos do direito*. Porto Alegre: Sérgio Antônio Fabris Ed., 2006.

FONTAINHA, Fernando de Castro; GERALDO, Pedro Heitor Barros; VERONSE, Alexandre; ALVES, Camila Souza. A brazil nyilvános verseny és a konkurencia ideológiája. *Revista Jurídica da Presidência*, v. 16, n. 110, pp. 671-702, 2015.

FREITAS, Lorena. A kudarc intézménye: a csőcselék nevelése. In: SOUZE, Jessé (org.). *Aralé brasileira: quem é e como vive*. 2. szerk. Belo Horizonte: Editora da UFMG, 2016.

FROMM, Erich. *Terouser?* Nathanael Caixeiro fordítása. 4. kiadás, Rio de Janeiro: LTC, 2011.

GOLDTHORPE, John. Társadalmi osztály és a munkaszerződés differenciálódása. *On Sociology: számok, narratívák, valamint a kutatás és az elmélet integrációja*. New York: Oxford University Press, 2000.

Az új alkotmányosság politikai eredete. *Indiana Journal of Global Studies*, v. 11, n. 1, p. 71-108, 2004.

NEMZETKÖZI MUNKAÜGYI SZERVEZET. Elérhető a következő címen: <http://www.ilo.org/ilostat>. Hozzáférés 2019. június 4.

INSTITUT NATIONAL DE LA STATISTIQUE ET DES ÉTUDES ÉCONOMIQUES (INSEE), adatok 2015, megjelent 2017-ben. Elérhető a következő címen: <https://www.insee.fr/fr/statistiques/>. Hozzáférés: 2018. május 21.

BRAZIL FÖLDRAJZI ÉS STATISZTIKAI INTÉZET (IBGE). *Minden forrásból származó jövedelem 2017*. PNAD Contínua. 2018. Elérhető: https://agenciadenoticias.ibge.gov.br/media/com_media/ibge/archives/acfb1a9112a9eceedc4ea612d5aaf848.pdf. Hozzáférés: 2018. május 5.

MARONA, Marjorie Corrêa. Milyen bírák a 21. században? A brazil bírói kar kiválasztási folyamatának kihívásai az új latin-amerikai alkotmányosság idején. In: AVRITZER, Leonardo; GOMES, Lilian *etal.* (org.). *Latin-amerikai demokratikus alkotmányosság vita alatt: szuverenitás, hatalommegosztás és jogrendszer*. São Paulo: Autêntica, 2017.

MARTIGNETTI, Giuliano. Nobreza. In: BOBBIO, Norberto; MATTEUCCI, Nicola; PASQUINO, Gianfranco. *Dicionário de política*. Carmen C. Varriale *etal.* Brasília: Editora UnB, 1998.

MATOS, Andityas Soares de Moura Costa; RAMOS, Marcelo Maciel. A brazil jogi kultúra: a kivétel hagyományától az emancipáció ígéretéig. *International Journal for the Semiotics of Law*, Amsterdam, Springer, p. 1-26, 2015.

MILÁ, Marc Morgan. *Jövedelemkoncentráció a felduzzadt fejlődés kontextusában: a legmagasabb jövedelmek vizsgálata Brazíliában az 1933-2013-as adónyilvántartások alapján*. Dissertáció (mesterképzés) - Paris School of Economics, Párizs, Párizs, 2015.

MILLS, Wright. *Aelitedopoder*. Otávio Guilherme Velho fordítása. 4. kiadás. Rio de Janeiro: Zahar, 1981. MILLS, Wright. *Fehérgalléros*. New York: Oxford University Press, 1951.

PORTUGÁLIA PÉNZÜGYI MINISZTERIUM, 2011-es adatok. Elérhető: http://www.dgaep.gov.pt/upload/SRetributivo2011/Carreiras_Categorias_Na_Revistas_de_Corpos_Especiais_Remuneracoes_2011.pdf. Hozzáférés: 2018. május 21.

AZ ÁLLAMI BÍRÓSÁGOK NEMZETI KÖZPONTJA (NCSC). Hogyan határozzák meg az államok a bírói fizetéseket. *Survey of Judicial Salaries*, 42. évfolyam, 1. szám, 2017. január. Elérhető a következő címen: <http://www.ncsc.org/~media/Microsites/Files/Judicial%20Salaries/JST-2017-layout.ashx>. Hozzáférés: 2019. június 4.

FILIPPÍNÓ RENDELETEK. I. könyv, XVI. 1870. Elérhető a következő címen: <http://www1.ci.uc.pt/ihti/proj/filipinas/ordenacoes.htm>. Hozzáférés: 2019. június 4.

SCHWARTZ, Stuart. *Burocracia e sociedade no Brasil colonial*. São Paulo: Companhia das Letras, 2011.

SALATA, André; SCALON, Celi. Egy új középosztály? A vita szociológiai szempontból. *Revista Sociedade e Estado*, v. 27, n. 2, p. 387-407, 2012.

SILVA JUNIOR, João do Reis. *Az új brazil egyetem: piacképes eredmények keresése: kinek?* Bauru: Channel 6, 2017.

STREECK, Wolfgang. *Tempo comprado: a demokratikus kapitalizmus késleltetett válsága*. Marian Toldy és Teresa Toldy fordítása. Lisszabon: Actual, 2013.

TENENTE, Luiza. *Brasil tem mais faculdades de direito que China, EUA e Europa juntos; saiba como se destacar no mercado*, de 06-07-2017. G1. Elérhető a következő címen: <https://g1.globo.com/educacao/guia-de-carreiras/noticia/brasil-tem-mais-faculdades-de-law-than-china-e-us-usand-europe-together-know-how-to-stay-in-the-market.ghtml>. Hozzáférés: 2018. január 30.

AZ 5. RÉGIÓ REGIONÁLIS SZÖVETSÉGI BÍRÓSÁGA. XII Concurso Público para Provimento de Cargos de Juiz Federal Substituto da 5ª Região. *Edital n. 1-TRF5ª*, de 4 de outubro de 2012. Elérhető a következő címen: http://www.cespe.unb.br/concursos/trf5_12_juiz/arquivos/ED_1_2012_TRF5_ABT_4_10_FINAL_VÉGLEGES EDICTAL_OF_OPENING 04.10.2012 1715.PDF. Hozzáférés: 2019. június 4.

EGYESÜLT ÁLLAMOK BÍRÓSÁGAI. *Judicialcompensation*. Tudja meg, mennyit fizetnek jelenleg és 1968 óta a szövetségi bírácoknak. Elérhető a következő címen: <http://www.uscourts.gov/judgeships/judicial-compensation>. Hozzáférés: 2019. június 4.

YOUNG, Michael. *A meritokrácia kérdései: (1870-2033) esszé az oktatásról és az egyenlőségről*. London: Penguin Books, 1961.

WOLKMER, Antônio Carlos. *Ideologia, Estado e direito*. 4. kiadás, São Paulo: Revista dos Tribunais, 2003.

WOLKMER, Antônio Carlos. *História do direito no Brasil*. 5. kiadás. Rio de Janeiro: Forense, 2010.

HOGYAN KELL IDÉZNI EZT A CIKKET:

RAMOS, Marcelo Maciel; CASTRO, Felipe Araújo. Brazil igazságügyi arisztokrácia: kiváltságok, *habitus* és strukturális bűnrészesség. *Revista Direito GV*, v. 15, n. 2, 2019, e1918. doi: <http://dx.doi.org/10.1590/2317-6172201918>.

Marcelo Maciel Ramos

A MINAS GERAIS-I SZÖVETSÉGI EGYETEMEN (UFMG) SZERZETT JOGI MESTER- ÉS DOKTORI FOKOZATOT. AZ UFMG JOGI KARÁNAK PROFESSZORA. AZ UFMG JOGI POSZTGRADUÁLIS PROGRAMJÁNAK ÁLLANDÓ PROFESSZORA. VENDÉGGUTATÓ A KENT EGYETEM (EGYESÜLT KIRÁLYSÁG).

ramosmarcelo@hotmail.com

Felipe Araújo Castro

A SZÖVETSÉGI VIDÉKI EGYETEM JOGI PROFESSZORA FÉLSZÁRAZ (UFERSA). AZ EGYETEM JOGI DOKTORA MINAS GERAIS SZÖVETSÉGI ÁLLAM (UFMG).

felipeacastro@ufersa.edu.br